

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

**UNGDOMSKRIMINALITETS
NÆVNET I
ET MENNESKERETLIGT
PERSPEKTIV**

UNGDOMSKRIMINALITETSNEVNET I ET MENNESKERETLIGT PERSPEKTIV

Forfatter: Mikkel Lindberg Laursen, Emilie Thage og Nina Cheesman Pallesen

Redaktion: Nikolaj Nielsen

Ansvarlig: Maria Ventegodt

Redaktionen er afsluttet i maj 2022

Tak til alle rapportens informanter.

e-ISBN: 978-87-7570-076-9, EAN 9788775700769

Forsidebillede af: Andrew Neel, unsplash.com

Layout: Michael Länger

© 2022 Institut for Menneskerettigheder
Wilders Plads 8K, DK-1403 Copenhagen K
Telefon 3269 8888
menneskeret.dk

Denne publikation eller dele af den må reproduceres til ikke-kommercielle formål med tydelig angivelse af kilde.

Vi tilstræber, at vores udgivelser bliver så tilgængelige som muligt. Vi bruger fx store typer, korte linje, få orddelinger, løs bagkant og stærke kontraster.

Læs mere om tilgængelighed på: menneskeret.dk/tilgaengelighed

INDHOLD

SUMMARY	5
RESUMÉ	7
1 INDLEDNING	11
1.1 EMNET FOR DENNE RAPPORT	11
1.2 SÅDAN HAR VI GJORT	12
2 HVAD ER UNGDOMSKRIMINALITETSNÆVNET?	13
2.1 MÅLGRUPPEN FOR UNGDOMSKRIMINALITETSNÆVNET	13
2.2 SAGER VED UNGDOMSKRIMINALITETSNÆVNET HAR FEM FASER	14
2.2.1 Screening og henvisning	14
2.2.2 Ungefaglig undersøgelse og indstilling	15
2.2.3 Nævnsmøde	15
2.2.4 Udmøntning af afgørelse	15
2.2.5 Tilsyn	16
2.3 EKSISTERENDE VIDEN	16
2.3.1 Justitsministeriets evalueringer	16
2.3.2 Kommunale erfaringsnotater	17
3 BØRN OG UNGE SOM RETTIGHEDSHAVERE	18
3.1 RETTEN TIL EN RETFÆRDIG RETTERGANG	18
3.2 RET TIL PERSONLIG FRIHED	18
3.3 RET TIL RESPEKT FOR PRIVATLIVET	19
3.4 RET TIL BESKYTTELSE OG OMSORG	19
3.5 RET TIL AT BLIVE HØRT	19
3.6 PRINCIPPET OM BARNETS BEDSTE	19
3.7 IKKE-DISKRIMINATION OG RIMELIG TILPASNING	19
4 UNGDOMSKRIMINALITETSNÆVNET MELLEM STRAFFERET OG SOCIALRET	21
4.1 NYSKABELSER MED UNGDOMSKRIMINALITETSLOVEN	23
4.1.1 Øget belastning for barnet	24
4.1.2 Tilsyn med kommunerne	26
4.1.3 Begrænset klageadgang	27
4.1.4 Automatisk indstilling af de 10-14-årige	28
4.1.5 Automatisk indstilling af børn og unge med kognitiv eller psykisk funktionsnedsættelse	30
4.2 AFSLUTTENDE	33

5	INDDRAGELSE AF BØRN OG UNGE I UNGDOMSKRIMINALITETSNÆVNET	34
5.1	MØDEPLIGT	34
5.1.1	Retten til rimelig tilpasning for børn og unge med kognitivt og psykisk nedsat funktionsevne	35
5.2	RAMMERNE FOR INDDRAGELSE AF BØRN OG UNGE I MØDER I UNGDOMSKRIMINALITETSNÆVNET	38
5.3	AFSLUTTENDE	40
6	KONKLUSION OG ANBEFALINGER	41
6.1	KONKLUSION	41
6.2	ANBEFALINGER	41
6.2.1	Mulighed for at undtage de 10-14-årige, som er mistænkt for personfarlig kriminalitet	42
6.2.2	Mulighed for at undtage børn og unge med kognitiv og psykisk funktionsnedsættelse	42
6.2.3	Ret frem for pligt til fremmøde	43
6.2.4	Rammer, som fremmer inddragelse	44
6.2.5	Udvidet klageadgang	44

SUMMARY

PURPOSE AND SUBJECT OF THE REPORT

In this report, the Danish Institute for Human Rights analyses what consequences 10-14-year-olds and youth with reduced psychological and cognitive capabilities face when they commit, or are suspected of having committed a crime and, on those grounds, have their case referred to the Juvenile Delinquency Board.

To elucidate this, we conducted a legal analysis of the rules regulating the Juvenile Delinquency Board. To qualify the legal analyses and to illustrate the human rights issues for the child or juvenile, we have made use of examples of experiences that professionals have had with the Board.

In the report, we analyse children's rights in the Act on Combatting Juvenile Delinquency and find that the duty in the law for the child or young person to attend does not sufficiently account for the child's or young person's individual needs. We find that the duty to attend, in combination with the overall setting of the meeting at the Board, involves a potentially severe impact on the child or young person. The child or young person may find it challenging to comprehend the meeting and its purpose and feel uncomfortable due to the many participants at the meeting. It follows from the Act on Combatting Juvenile Delinquency that a child suspected of having committed a violent crime automatically has their case referred to the Juvenile Delinquency Board if an identical crime committed by a person above the age of criminal liability would lead to imprisonment. The same point is relevant for children and young persons with reduced psychological and cognitive capabilities. In these cases, the rules do not allow for an individual assessment of what is in the best interest of the child.

Thus, the rights of the child should be strengthened in the Act on Combatting Juvenile Delinquency. At the same time our analyses show that a decision from the Juvenile Delinquency Board, in some cases, leads to the child or young person receiving adequate help, as the municipality is obligated to initiate the measures decided by the Board, and therefore the municipality cannot let financial considerations influence what measures to put in place.

RECOMMENDATIONS

Based on the analysis, we have the following five recommendations:

POSSIBILITY TO EXCLUDE THE 10-14-YEAR-OLDS WHO ARE SUSPECTED OF A VIOLENT CRIME

The Danish Institute for Human Rights recommends:

- That the Danish Parliament amends the Act on Combatting Juvenile Delinquency so that 10-14-year-olds are only referred to the Juvenile Delinquency Board based on a concrete assessment.

POSSIBILITY TO EXEMPT CHILDREN AND YOUNG PERSONS WITH COGNITIVE OR MENTAL DISABILITY

The Danish Institute for Human Rights recommends:

- That the Danish Parliament amends the Act on Combatting Juvenile Delinquency so that children and young persons with cognitive or mental disabilities are only referred to the Juvenile Delinquency Board based on a concrete assessment.

A RIGHT AS OPPOSED TO DUTY TO ATTEND

The Danish Institute for Human Rights recommends:

- That the Danish Parliament amends the Act on Combatting Juvenile Delinquency so that a right is introduced rather than a duty for 10-14-year-olds and for young people with cognitive or mental disabilities to participate in the meeting with the Juvenile Delinquency Board.

FRAMEWORK THAT PROMOTES INVOLVEMENT

The Danish Institute for Human Rights recommends:

- That the Danish Parliament amends the Act on Combatting Juvenile Delinquency so that alternative possibilities for involving the child in the meeting with the Juvenile Delinquency Board are introduced. These alternatives could include e.g., video meetings, conversations with the child recorded in advance, or separate conversations in a child-friendly room with few people present.

EXTENDED ACCESS TO APPEAL

The Danish Institute for Human Rights recommends:

- That the Danish Parliament amends the Act on Combatting Juvenile Delinquency so that the right to appeal against decisions of the Juvenile Delinquency Board is extended to correspond to the right to appeal under the Danish Social Service Act.

RESUMÉ

RAPPORTENS FORMÅL OG INDHOLD

Institut for Menneskerettigheder undersøger med denne rapport, hvilke menneskeretlige konsekvenser det har for de 10-14-årige og for børn og unge med kognitiv og psykisk funktionsnedsættelse, når de mistænkes for eller begår kriminalitet og deres sag på den baggrund henvises til behandling i Ungdomskriminalitetsnævnet.

For at belyse dette har vi foretaget retlige analyser af forarbejderne og reglerne, der regulerer Ungdomskriminalitetsnævnet. Vi har også gjort brug af en række andre kilder for at kvalificere de retlige analyser og for i et vist omfang at kunne illustrere de menneskeretlige problemstillinger med eksempler på fagpersoners oplevelser med nævnet.

I rapporten belyser vi børns rettigheder i ungdomskriminalitetsloven og peger på, at den som udgangspunkt undtagelsesfri mødepligt i loven ikke tager tilstrækkeligt individuelle hensyn til barnet eller den unge. Desuden finder vi, at mødepligten i kombination med rammerne for nævnsmødet, som er fastsat i loven, kan indebære en stor belastning for barnet eller den unge. Det kan være uoverskueligt at forholde sig til, hvad der skal ske på mødet, og det store antal deltagere i mødet kan i sig selv skabe utryghed. Det gør sig særligt gældende for de yngre børn og unge og for børn og unge med kognitive og psykiske funktionsnedsættelser.

Det følger af ungdomskriminalitetsloven, at barnet i sager om mistanke om personfarlig kriminalitet automatisk indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis sagen er så alvorlig, at en tilsvarende forbrydelse begået af en person over den kriminelle lavalder havde medført fængselsstraf. I disse sager giver reglerne derfor ikke mulighed for konkret at vurdere, hvad der er til barnets bedste. Det er eksempelvis ikke muligt at vurdere, om barnet behøver at blive indstillet til Ungdomskriminalitetsnævnet, fordi barnet har en lav risiko for at begå ny kriminalitet, eller fordi barnet allerede er underlagt kommunale foranstaltninger.

Det samme gør sig gældende for børn og med kognitive eller psykiske funktionsnedsættelser. For denne gruppe tager reglerne heller ikke hensyn til risikoen for at begå ny kriminalitet eller til det forløb, som barnet eller den unge allerede er underlagt, når det vurderes, om der skal ske indstilling til Ungdomskriminalitetsnævnet. Det er således ikke med de nuværende regler muligt at undtage et barn eller en ung for behandling i Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis barnets eller den unges kognitive eller psykiske funktionsnedsættelse betyder, at nævnsbehandling ikke vil være til barnets bedste.

På baggrund af rapportens undersøgelser er det samlet set vores vurdering, at børns rettigheder bør styrkes i ungdomskriminalitetsloven. Samtidig viser vores undersøgelser, at en afgørelse fra Ungdomskriminalitetsnævnet i nogle tilfælde kan betyde, at barnet eller den unge får den rette hjælp, da kommunen er forpligtet til at

iværksætte de foranstaltninger, som nævnet har bestemt, og dermed ikke kan lade økonomiske hensyn få indflydelse på valg af foranstaltning.

ANBEFALINGER

På baggrund af rapportens analyser fremsætter vi fem anbefalinger.

MULIGHED FOR AT UNDTAGE DE 10-14-ÅRIGE, SOM ER MISTÆNKT FOR PERSONFARLIG KRIMINALITET

De 10-14-årige henvises gennem politiets screeningsenhed, som vurderer, om barnet skal indstilles til nævnet. Er der tale om personfarlig kriminalitet følger det af ungdomskriminalitetsloven, at en mistanke per automatik fører til en indstilling til Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis en tilsvarende forbrydelse begået af en person over den kriminelle lavalder havde medført fængselsstraf. Reglerne giver således ikke mulighed for at tage individuelle hensyn, og en henvisning er ikke betinget af, at barnet vurderes at være i risiko for at begå yderligere kriminalitet.

Der er i ungdomskriminalitetsloven alene en snævert afgrænset mulighed for, at Ungdomskriminalitetsnævnet kan afvise at behandle en sag, som politiet har indstillet til behandling, hvis nævnet vurderer, at sagen ikke burde have været henvist til nævnet. Det kan for eksempel ske i sager, hvor barnet eller den unge ikke opfylder betingelsen om kriminel adfærd, eller hvis den unge fylder 18 år senest en måned efter sagens behandling i nævnet.

Nævnet kan imidlertid ikke afvise sagen, fordi barnet allerede er underlagt foranstaltninger efter serviceloven, eksempelvis at barnet allerede er institutionsanbragt, og at det vil være mest hensigtsmæssigt for barnet at blive ved med at være anbragt under de samme vilkår. Nævnet kan heller ikke afvise sagen, selvom nævnet vurderer, at barnet er i lav risiko for at begå ny kriminalitet. Der er således i reglerne stort set ingen mulighed for at undlade at henvise et barn til Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis barnet er mistænkt for at have begået personfarlig kriminalitet.

Det er afgørende, at ungdomskriminalitetsloven giver mulighed for, at der kan ske undtagelse fra nævnsbehandling i alle sager med børn, hvor det ikke vil være i overensstemmelse med barnets bedste at behandle sagen i Ungdomskriminalitetsnævnet.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- At Folketinget ændrer ungdomskriminalitetsloven, så de 10-14-årige alene indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet efter en konkret vurdering.

MULIGHED FOR AT UNDTAGE BØRN OG UNGE MED KOGNITIV ELLER PSYKISK FUNKTIONSNEDSÆTTELSE

Gruppen af børn og unge med kognitive og psykiske funktionsnedsættelser omfatter både børn mellem 10 og 14 år og unge mellem 15 og 17 år. For de 10-14-årige er der i loven etableret en screeningsproces, som ikke giver mulighed for at tage hensyn til, om barnet har en kognitiv eller psykisk funktionsnedsættelse.

Ved sager om mistanke om personfarlig kriminalitet følger det af ungdomskriminalitetsloven, at de 10-14-årige automatisk indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis sagen er så alvorlig, at en tilsvarende forbrydelse begået af en person over den kriminelle lavalder havde medført fængselsstraf, uden at der tages hensyn til barnets kognitive eller psykiske funktionsnedsættelse.

For de 15-17-årige beslutter retten, om den unge skal henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet. Hvis der er tale om betinget eller ubetinget fængselsstraf for personfarlig kriminalitet, skal retten dog henvise den unge til Ungdomskriminalitetsnævnet.

Den automatiske tilgang til indstilling ved personfarlig kriminalitet betyder, at reglerne ikke giver mulighed for at tage hensyn til årsagen til den handling, som barnet eller den unge begår. Det indgår for eksempel ikke i vurderingen, om den handling, som fører til henvisning til Ungdomskriminalitetsnævnet, sker som følge af barnets eller den unges funktionsnedsættelse.

Det er afgørende, at ungdomskriminalitetsloven giver mulighed for, at der kan ske undtagelse fra nævnsbehandling i alle sager med børn og unge, hvor deres kognitive eller psykiske funktionsnedsættelse betyder, at det ikke vil være i overensstemmelse med barnets bedste at behandle sagen i Ungdomskriminalitetsnævnet.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- At Folketinget ændrer ungdomskriminalitetsloven, så børn og unge med kognitiv eller psykisk funktionsnedsættelse alene indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet efter en konkret vurdering.

RET FREM FOR PLIGT TIL FREMMØDE

Som det fremgår af rapporten, har børn og unge ret til at blive inddraget i processen ved Ungdomskriminalitetsnævnet. Retten til at blive hørt og inddraget er imidlertid en rettighed og ikke en pligt for barnet. Opfyldelsen af denne rettighed bør derfor ske på en måde, som respekterer princippet om barnets bedste og dermed tager udgangspunkt i det enkelte barns behov, evner og udvikling.

Hovedreglen for møder i Ungdomskriminalitetsnævnet er, at både barnet eller den unge og forældrene skal være til stede. Ungdomskriminalitetsloven er i sin ordlyd meget klar og som udgangspunkt undtagelsesfri. Dog kan der under særlige omstændigheder undtages fra mødepligten i situationer, hvor for eksempel manglende modenhed eller psykiatriske diagnoser taler afgørende for, at barnet eller den unge ikke bør afhentes af politiet, og hvor det må anses for formålstjenligt, at nævnet træffer afgørelse samme dag.

Selvom loven åbner mulighed for ikke at håndhæve mødepligten i visse situationer, deltager børn og unge dog i stort set alle nævnsmøder, og undtagelsens rækkevidde synes i praksis at være snæver og uklar. Set fra et menneskeretligt perspektiv er det kritisabelt, at hensynet til det enkelte barns modenhed eller særlige behov ikke i højere grad er præciseret i lovtæksten, fordi det medfører en risiko for, at barnet tvinges til at deltage i møder, som ikke er til barnets bedste.

Det kan have alvorlige konsekvenser for børn og unge, særligt dem med kognitive eller psykiske funktionsnedsættelser, når der ikke i praksis tages individuelle hensyn.

Sammenholdt med den forskelligartede praksis, som er afdækket i Justitsministeriets devaluering om nævnsmødet, så er der efter vores vurdering behov for at tydeliggøre pligten til at foretage en tilpasning af nævnsmøderne med henblik på at imødekomme det enkelte barns behov og sikre barnets og den unges ret til ligebehandling uanset handicap.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- At Folketinget ændrer ungdomskriminalitetsloven, så der indføres en ret frem for en pligt for de 10-14-årige og for børn og unge med kognitive eller psykiske funktionsnedsættelser til at deltage i nævnsmødet.

RAMMER, SOM FREMMER INDDRAGELSE

Børn og unge har en ret til inddragelse i beslutninger vedrørende barnet/den unge. Deri ligger blandt andet et menneskeretligt krav til omgivelserne, hvori barnet eller den unge høres.

Når børn og unge skal til møde i Ungdomskriminalitetsnævnet, foregår det i et lokale ved retten med mange fremmede, voksne mødedeltagere. Den rammesætning af barnet eller den unge kan for især de unge børn i 10-14-årsalderen og børn og unge med kognitiv eller psykisk nedsat funktionsnedsættelse, opleves som en barriere for at deltage og blive inddraget på mødet.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- At Folketinget ændrer ungdomskriminalitetsloven, så der indføres alternative muligheder for inddragelse af barnet på nævnsmødet, eksempelvis videomøder, samtaler med barnet, som optages på forhånd, eller særskilt samtale i børnevenligt lokale med få personer til stede.

UDVIDET KLAGEADGANG

Når et barn eller en ung modtager en afgørelse fra Ungdomskriminalitetsnævnet, er udgangspunktet i ungdomskriminalitetsloven, at afgørelsen ikke kan indbringes for Ankestyrelsen. Der er dog i loven indført klageadgang ved de af nævnets afgørelser, der er af meget indgribende karakter.

Den begrænsede klageadgang ved nævnets afgørelser adskiller sig fra klageadgangen i serviceloven, hvor udgangspunktet er, at afgørelser om særlig støtte til børn og unge kan indbringes for Ankestyrelsen.

Børn og unge, hvis sag afgøres af Ungdomskriminalitetsnævnet, står derfor retssikkerhedsmæssigt svagere end børn og unge, hvis sag afgøres af kommunen, hvor udgangspunktet i serviceloven er, at der er klageadgang.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- At Folketinget ændrer ungdomskriminalitetsloven, så adgangen til at klage over Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser udvides, så den svarer til adgangen til at klage efter serviceloven.

1 INDLEDNING

Med denne rapport sætter Institut for Menneskerettigheder fokus på børn og unges ret til ligebehandling og retssikkerhed i Ungdomskriminalitetsnævnet.

Rapporten består af en menneskeretlig analyse af Ungdomskriminalitetsnævnet og indeholder seks kapitler:

Dette kapitel giver en grundlæggende indføring i de metoder, vi har anvendt ved udarbejdelsen af rapporten. **Kapitel 2** indeholder reglerne om Ungdomskriminalitetsnævnet og de målgrupper, som vi behandler i rapporten. Desuden indeholder kapitlet en gennemgang af eksisterende viden om Ungdomskriminalitetsnævnet. **Kapitel 3** består af en kort redegørelse for de menneskerettigheder, som er relevante for børn og unge, der kommer for Ungdomskriminalitetsnævnet. **Kapitel 4** undersøger, hvordan Ungdomskriminalitetsnævnet fungerer i praksis, og hvordan det kan ramme de børn og unge, som kommer for nævnet. **Kapitel 5** analyserer de menneskeretlige problemstillinger, som Ungdomskriminalitetsnævnet rejser i forhold til børn og unges ret til at blive inddraget og hørt i deres egen sag. **Kapitel 6** indeholder rapportens konklusion samt anbefalinger til, hvordan man kan fremme og styrke rettighedsbeskyttelsen for børn og unge i Ungdomskriminalitetsnævnet.

1.1 EMNET FOR DENNE RAPPORT

Vores analyse af børn og unges retssikkerhed og ligebehandling i Ungdomskriminalitetsnævnet er afgrænset således, at vi fokuserer på de 10-14-årige børn samt på børn og unge (10-17 år), som har kognitive eller psykiske funktionsnedsættelser.

Vi har valgt at fokusere på gruppen af 10-14-årige, fordi der særligt for denne gruppe børn er et beskyttelsesbehov på grund af ung alder. Hertil kommer, at indførelsen af et ungdomskriminalitetsnævn for denne gruppe er en nyskabelse, der rejser en række menneskeretlige problemstillinger i forhold til at sikre barnets grundlæggende rettigheder.

Vi har samtidig valgt at fokusere på børn og unge med kognitive eller psykiske funktionsnedsættelser, idet der for denne gruppe gælder en særlig forpligtelse til at beskytte børnene mod diskrimination og sikre ligebehandling uanset handicap, og fordi denne gruppe af børn og unge ifølge Justitsministeriets egne beregninger udgør en tredjedel af de børn og unge, som indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet.¹

Udfordringerne for denne gruppe kan komme til udtryk ved koncentrationsbesvær og indlæringsvanskeligheder samt igennem en utryghed ved at være i uvante omgivelser. Som nævnt i indledningen kan eksempelvis rammerne for nævnsmøderne være overvældende for alle børn, men for børn og unge med kognitive eller psykiske funktionsnedsættelser kan de være helt uoverskuelige.

Samtidig har vi for de to grupper af børn og unge udvalgt en række problemstillinger, som rapporten fokuserer på. Ungdomskriminalitetsloven og indførelsen af et Ungdomskriminalitetsnævn rejser også en række andre menneskeretlige problemstillinger, som ikke er behandlet i denne rapport, hvilket Institut for Menneskerettigheder tidligere har peget på i forbindelse med den offentlige høring, der lå forud for vedtagelsen af loven.²

Instituttets overordnede syn på ungdomskriminalitetsloven og indførelsen af ungdomskriminalitetsnævnet er, at der er etableret et system, som har ganske indgribende og vidtrækkende konsekvenser for de børn og unge, som bliver omfattet af loven, og at der generelt er et behov for forbedre børns og unges retssikkerhed ved nævnet, herunder ved i højere grad at sikre nævnets uafhængighed af politiet og øge adgangen til advokatbistand for børn og unge, hvis sag indbringes for nævnet.

1.2 SÅDAN HAR VI GJORT

Analyserne i denne rapport består først og fremmest af retlige analyser af reglerne og forarbejderne, der regulerer Ungdomskriminalitetsnævnet, med udgangspunkt i barnets grundlæggende menneskerettigheder. Vi har imidlertid også gjort brug af en række andre kilder for at kvalificere de retlige analyser og for i et vist omfang at kunne illustrere de menneskeretlige problemstillinger, vi peger på i de retlige analyser, med eksempler fra praksis.

På den baggrund har vi blandt andet indhentet 40 anonymiserede afgørelser fra Ungdomskriminalitetsnævnets kontorer i København, Næstved, Fredericia og Aarhus vedrørende børn i alderen 10-14 år.

Desuden har vi til brug for undersøgelsen interviewet otte bistandsadvokater.³ Ligesom vi har interviewet 11 kommunalt ansatte, hvoraf ni er medlemmer af Ungdomskriminalitetsnævnet, og de to øvrige har erfaring med at arbejde med nævnsmøder.

Advokaterne og de kommunalt ansatte er anonymiserede i rapporten. For at kunne kende forskel på dem, har de fået IP-numre, som refererer til "interviewpersoner". Advokaterne er nummereret fortløbende i én gruppe, ligesom de kommunalt ansatte er nummereret i én gruppe.

De udtalelser, som vi bringer både gennem citater og i beretninger, skal ikke ses som repræsentative, men som udsagn, der kan illustrere praksis.

2 HVAD ER UNGDOMSKRIMINALITETSNÆVNET?

2.1 MÅLGRUPPEN FOR UNGDOMSKRIMINALITETSNÆVNET

I juni 2018 indgik de daværende regeringspartier (Venstre, Det Konservative Folkeparti og Liberal Alliance) i samarbejde med Socialdemokratiet og Dansk Folkeparti en aftale om at iværksætte den såkaldte ungdomskriminalitetsreform: "Aftale om en reform af indsatsen mod ungdomskriminalitet – alle handlinger har konsekvenser".⁴

Bagtæppet for reformen om ungdomskriminalitet var et politisk ønske fra Venstre, Det Konservative Folkeparti, Liberal Alliance og Dansk Folkeparti om at skabe et helt nyt system med en ungdomsdomstol, som skulle tage sig af kriminalitet begået af 12-17-årige.⁵ Der var med andre ord et ønske om at sænke den kriminelle lavalder og samtidig skabe et særligt system for unge lovovertrædere med andre sanktionsmuligheder end inden for det gældende strafferetlige system.

Reformen om ungdomskriminalitet har fokus på, at der skal sættes tidligt ind blandt børn helt ned til 10 år for at forebygge, at de kommer ind i en kriminel løbebane. I den forbindelse skal det, ifølge reformen, sikres, at børn og unge i alderen 10-17 år stilles til ansvar, når de udviser negativ og kriminel adfærd. For at udføre dette arbejde blev Ungdomskriminalitetsnævnet oprettet i januar 2019. Af den politiske aftale fremgår det, at reformen om ungdomskriminalitet skal løse det problem, at hverken det sociale system eller retssystemet har evnet at gribe tidligt nok ind.⁶

Reformen var baseret på et ønske om at sætte ind over for det, som blev benævnt "den hårde kerne". Den hårde kerne er ifølge den politiske aftale, som lå til grund for reformen, den lille del af en ungdomsårgang, som står for en uforholdsmæssig stor andel af den samlede ungdomskriminalitet.⁷ En del af reformen om ungdomskriminalitet handler også om at sætte ind over for de børn eller unge, som er i risiko for at ende i den hårde kerne (det, som i den politiske aftale bliver kaldt "at fødekæden til den hårde kerne skal stoppes"). Det er hensigten med reformen, at denne gruppe børn og unge med en fast hånd skal vises vejen væk fra den kriminelle løbebane, så de ikke ender med at få et kriminelt voksenliv.

Justitsministeriets Forskningskontor havde i 2017 undersøgt ungdomskriminaliteten og påvist, at unge generelt begår mindre kriminalitet, men at 1 procent af en ungdomsårgang begår 44 procent af årgangens straffelovskriminalitet. Den generelle udvikling i unges kriminalitet i årene 2007-2017 viser et fald år for år, og den hårde kerne er også blevet mindre i perioden.⁸

Ungdomskriminalitetsnævnet blev oprettet med lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet (herefter ungdomskriminalitetsloven).

Ungdomskriminalitetslovens formål er "at forebygge ungdomskriminalitet ved et Ungdomskriminalitetsnævn, der skal fastlægge målrettede individuelle forebyggende indsatser for børn og unge i alderen 10-17 år, og med en ungekriminalforsorg, der skal føre tilsyn med, at indsatserne gennemføres".⁹

Ungdomskriminalitetsnævnet træffer afgørelse i sager om børn og unge, som er mistænkt for at have begået alvorlig kriminalitet, og som har nogle risikofaktorer, som gør dem særligt udsatte for at ende i den hårde kerne af unge kriminelle. Nævnet træffer også afgørelser i alle sager om personfarlig kriminalitet, uanset at der ikke er nogle risikofaktorer, som gør barnet eller den unge særligt udsat for at ende i den hårde kerne af unge kriminelle.

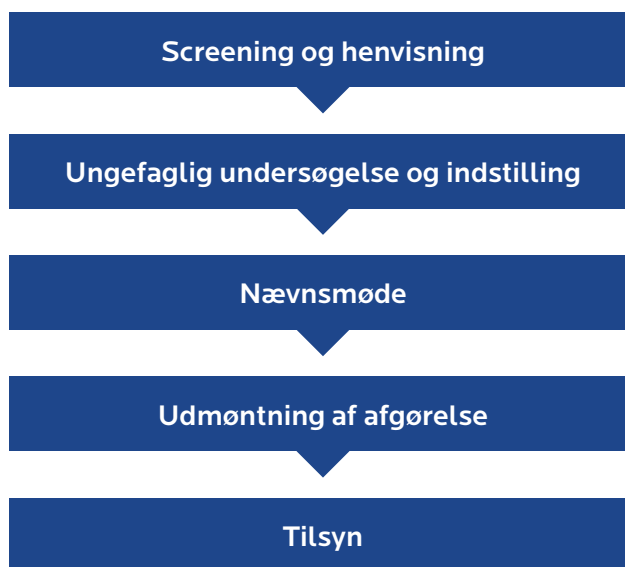
Målgruppen for Ungdomskriminalitetsnævnet er således børn og unge i alderen 10-17 år, og for hele målgruppen gælder det, at de skal have opholdstilladelse eller fast, lovligt ophold i Danmark.

Der skelnes i sagerne ved nævnet mellem de 10-14-årige og de 15-17-årige. For de 15-17-årige gælder det, at en indstilling til nævnet forudsætter, at de er idømt fængselsstraf enten for personfarlig kriminalitet eller for anden alvorlig kriminalitet.¹⁰ Ved sager, hvor tiltalen frafalder, eller hvor der gives bødestraf, vil de unge ikke være omfattet af ungdomskriminalitetsloven, men i stedet af lov om social service (herefter serviceloven).

For de 10-14-årige gælder det derimod, at der blot skal være mistanke om, at børnene har begået personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet.¹¹ Når det er tilfældet, kan børn indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet.

2.2 SAGER VED UNGDOMSKRIMINALITETSNÆVNET HAR FEM FASER

Sager ved Ungdomskriminalitetsnævnet har fem faser, som beskrives nærmere nedenfor:

2.2.1 Screening og henvisning

De 10-14-årige henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet af politiet, hvis der er mistanke om begået kriminalitet.¹² Forud for henvisningen bliver barnet afhørt af politiet som mistænkt, og på den baggrund vurderer politiets lokale screeningsenhed,

om barnet skal indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet. De 15-17-årige henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet fra domstolene i forlængelse af straffesagen mod dem, hvis dommeren beslutter, at de ud over deres fængselsstraf skal indstilles til nævnet.¹³

2.2.2 Ungefaglig undersøgelse og indstilling

Når barnet eller den unge er indstillet til Ungdomskriminalitetsnævnet, kan kommunen foretage en ungefaglig undersøgelse. Den ungefaglige undersøgelse svarer til den børnefaglige undersøgelse, der foretages efter § 50 i serviceloven, og skal således sikre, at sagen er tilstrækkeligt oplyst med inddragelse af barnet eller den unge samt forældremyndighedsindehaverne.¹⁴

På baggrund af den ungefaglige undersøgelse og øvrige oplysninger indstiller kommunen til nævnet, hvilken foranstaltning den peger på som den mest hensigtsmæssige for barnet eller den unge.¹⁵

2.2.3 Nævnsmøde

Herefter indkaldes barnet eller den unge sammen med forældremyndighedsindehaverne til et nævnsmøde i retten i den politikreds, hvor de er bosat. Møderne afvikles ikke i en retssal, men i et andet lokale i retten og er ikke åbne for offentligheden.¹⁶

Til stede på mødet er nævnsmedlemmerne, som består af en dommer, en repræsentant fra kommunen og en repræsentant fra politiet. I sager med 10-14-årige vil der også være en børnesagkyndig til stede. Desuden er der en sekretær til stede, en repræsentant fra ungekriminalforsorgen og andre, som kan belyse sagen, som for eksempel repræsentanter fra kommunen, skolen mv.

2.2.4 Udmøntning af afgørelse

På selve nævnsmødet træffes en afgørelse. Afgørelsen kan have tre forskellige udfald for barnet eller den unge:

- Straksreaktion¹⁷
- Forbedringsforløb¹⁸
- Ikke grundlag for foranstaltning¹⁹.

En straksreaktion har typisk en genoprettende funktion med det formål, at barnet eller den unge skal mærke konsekvenserne af sin kriminelle handling.²⁰ En straksreaktion kan for eksempel bestå i, at barnet eller den unge skal udbedre en skade, som barnet eller den unge har forårsaget (for børn i 10-14-årsalderen skal der som sagt kun være en mistanke om en kriminel handling). Det kan også have en mere generel karakter af samfundsnyttigt arbejde.

Et forbedringsforløb er et længerevarende forløb, som har til formål at bringe barnet eller den unge væk fra en kriminel løbebane og øge trivsel såvel som udvikling.²¹ Et forbedringsforløb kan vare op til to år, og for de 10-14-årige i op til fire år i særlige tilfælde. Det kan for eksempel indebære at være hjemme på et bestemt tidspunkt, at passe skole og fritidstilbud, få familiebehandling, en fast kontaktperson m.m.²² Som

led i forbedringsforløbet kan der ligeledes træffes en afgørelse om anbringelse af barnet uden for hjemmet.²³ Foranstaltningerne i forbedringsforløbet kan fastsættes uden samtykke fra forældemyndighedsindehaverne, hvis det anses for at være af væsentlig betydning for barnets eller den unges trivsel og udvikling.²⁴

Der er stor lighed mellem bestemmelserne om forbedringsforløb i ungdomskriminalitetsloven og de foranstaltninger, som kan udmøntes på baggrund af serviceloven.²⁵ Dog er der en væsentlig forskel i form af, at det i alle sager i Ungdomskriminalitetsnævnet om grovere personfarlig kriminalitet skal overvejes, om der er grundlag for at anbringe barnet eller den unge uden for hjemmet.²⁶

I 2019-2020 blev der samlet truffet afgørelse om 1.515 sager henvist fra enten politiet eller domstolene. Ud af disse afgørelser mundede 25 sager ud i en straksreaktion, og 1.017 sager i et forbedringsforløb. I 472 sager førte afgørelsen ikke til nogen foranstaltning.²⁷

2.2.5 Tilsyn

Det er ungekriminalforsorgens opgave at føre tilsyn med, at børnene eller de unge efterlever de afgørelser, som træffes af Ungdomskriminalitetsnævnet. Ungekriminalforsorgen blev oprettet samtidig med Ungdomskriminalitetsnævnet, primo 2019, og hører under Kriminalforsorgen. Barnet eller den unge får tilknyttet en ungetilsynsførende, som mødes med barnet eller den unge første gang, syv dage efter at afgørelsen er truffet. Derudover skal ungekriminalforsorgen være i kontakt med barnets eller den unges kommune mindst en gang om måneden.²⁸

Kommunen fører ligeledes tilsyn med barnet eller den unge og den indsats, der gennemføres. Dette tilsyn følger servicelovens generelle bestemmelser for tilsyn med børn og unge²⁹ og foregår sideløbende med ungekriminalforsorgens tilsyn.

2.3 EKSISTERENDE VIDEN

I dette afsnit gennemgår vi kort eksisterende viden om Ungdomskriminalitetsnævnet. Den viden bygger i hovedtræk på henholdsvis statslige og kommunale evalueringer.

2.3.1 Justitsministeriets evalueringer

Som forudsat i den politiske aftale om en reform af indsatsen mod ungdomskriminalitet påbegyndte Justitsministeriets Forskningskontor i 2020 en evaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet.³⁰ Hensigten med evalueringen er at vurdere, om nævnets arbejde lever op til dets oprindelige formål, samt at belyse centrale aktørers erfaringer med nævnet. Evalueringen tager afsæt i de fem ovenfor nævnte faser: screening og henvisning,³¹ ufaglig undersøgelse og indstilling,³² nævnsmøde,³³ udmøntning af afgørelse samt tilsyn.

Derudover skal der evalueres på målingen af recidiv, det vil sige tilbagefald i kriminalitet, samt på de økonomiske konsekvenser, som ungdomskriminalitetsreformen har medført. Ud af de i alt seks devalueringer forventes fem at være gennemført inden udgangen af 2022, og den sidste om måling af recidiv forventes gennemført ultimo 2024.

Indtil videre er der udkommet tre devalueringer om henholdsvis screening og henvisning,³⁴ ungefaglig undersøgelse og indstilling³⁵ samt nævnsmøde.³⁶

For det første peger devalueringerne på, at der er et proportionalitetsproblem mellem sagens behandling og den formodede kriminalpræventive virkning heraf for gruppen af børn og unge med lav risiko for at begå yderligere kriminalitet.

For det andet fremgår det, at det kan forekomme formålsløst, at børn og unge, som forud for første henvisning til Ungdomskriminalitetsnævnet er institutionsanbragt, gentagne gange henvises til nævnet under anbringelse.

For det tredje er det vurderingen, at det ikke er formålstjenligt, at gruppen af børn og unge med svært nedsat psykisk funktionsevne får behandlet deres sag ved nævnet.

Særligt i devalueringen om screening og henvisning peger de adspurgte fagpersoner på, at der er problemer i forhold til tre af de grupper af børn og unge, som bliver henvist til Ungdomskriminalitetsnævnet.

På den baggrund har Justitsministeriet i april 2022 fremsat et lovforslag for Folketinget, der indeholder et forslag om at kunne undtage børn og unge med svært nedsat psykisk funktionsevne fra nævnsbehandlingen.³⁷

Justitsministeriets devaluering om nævnsmødet viser, at i løbet af det første halvandet år var de ca. 1.000 børn og unge, som blev indbragt for Ungdomskriminalitetsnævnet, nogenlunde lige fordelt mellem de 10-14-årige og de 15-17-årige. Ministeriets gennemgang af et dataudtræk på 100 sager fra perioden juni til august 2020 viste, at 84 procent bestod af drenge, og at der ved næsten en tredjedel af sagerne (29 ud af 100) var tale om børn og unge med en psykiatrisk diagnose, primært ADHD eller ADD.

2.3.2 Kommunale erfaringsnotater

Desuden har flere kommuner publiceret notater om erfaringer med nævnet, for eksempel udgav Aarhus Kommune³⁸ og Københavns Kommune³⁹ erfaringsnotater fra det første år af Ungdomskriminalitetsnævnets levetid.

I erfaringsopsamlingerne fra kommunerne er der fokus på børn og unges retssikkerhed i Ungdomskriminalitetsnævnet. De peger på, at de involverede fagpersoner i Ungdomskriminalitetsnævnet ser det som et problem, at skyldsspørgsmålet for de 10-14-årige ikke behandles i nævnet. Her henvises til, at blot mistanke om begået kriminalitet udløser en henvisning fra politiet til nævnet. Derimod kan de 15-17-årige kun henvises til nævnet, når domstolene har truffet afgørelse og fundet de unge skyldige i at begå grov kriminalitet. Endvidere fremhæver begge kommuner ligeledes den begrænsede klageadgang som et retssikkerhedsmæssigt problem. I den sammenhæng anbefaler kommunerne, at klageadgangen udvides, således at den følger klageadgangen under serviceloven.

3 BØRN OG UNGE SOM RETTIGHEDSHAVERE

Menneskerettighederne gælder for enhver og derved også for børn. Dette er især tydeliggjort med Børnekonventionen, der blandt andet slår fast, at børn har ret til omsorg og beskyttelse og til at blive inddraget og hørt i sager vedrørende deres egne forhold. Børnekonventionen afspejler dermed også en afbalancering af hensynene til barnets autonomi og selvbestemmelse over for barnets behov for beskyttelse og omsorg.

Samtidig gælder Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og dens beskyttelse af blandt andet retten til en retfærdig retssag, den personlige frihed og retten til respekt for privatlivet også i sager, der vedrører børn.

Børn og unge i konflikt med loven udgør en særligt sårbar og udsat gruppe, og det er derfor afgørende, at der er stor opmærksomhed på deres menneskerettigheder. I det følgende introducerer vi de rettigheder, som er særligt relevante for børn og unge, der ender i Ungdomskriminalitetsnævnet.

3.1 RETTEN TIL EN RETFÆRDIG RETTERGANG

Retten til en retfærdig rettergang er beskyttet flere steder i menneskeretten, herunder af artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Bestemmelsen gælder i visse typer af civile sager og i alle straffesager, og den er derfor kun relevant for sager ved Ungdomskriminalitetsnævnet, når sagen må anses for at være en straffesag. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har opstillet tre kriterier, som er afgørende for, om sagen er at anse som en straffesag: 1) Hvordan overtrædelser klassificeres efter national ret, 2) hvad overtrædelser består i ("the very nature of the offence"), og 3) intensiteten af den sanktion, som den pågældende risikerer at pådrage sig.⁴⁰

Der skal være tale om en forseelse af en vis alvorlig karakter, i lighed med en overtrædelse af straffeloven, og straffens karakter og strenghed (længde) – både den mulige og den faktisk udmålte – skal være væsentlig og af betydning, for at sagen kan anses for at være en straffesag efter Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6.⁴¹

3.2 RET TIL PERSONLIG FRIHED

Retten til personlig frihed er en grundlæggende frihedsrettighed, som er beskyttet af en lang række menneskeretlige konventioner, herunder af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 5. I relation til Ungdomskriminalitetsnævnet kan bestemmelsen være relevant, hvor politiet afhenter et barn eller en ung med henblik på håndhævelse af mødepligten og i relation til nævnets mulighed for eksempelvis at træffe afgørelse om tvangsanbringelse.

3.3 RET TIL RESPEKT FOR PRIVATLIVET

Børn har ret til respekt for deres privatliv. Det følger blandt andet af artikel 8 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Tilsyn med børn kan gribe ind i barnets ret til respekt for privatliv, eksempelvis når et barn som en del af tilsyn med overholdelse af Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse skal dokumentere, hvor barnet befinder sig eller har befundet sig.

3.4 RET TIL BESKYTTELSE OG OMSORG

Barnets ret til beskyttelse og omsorg er grundlæggende menneskerettigheder.⁴² Udgangspunktet er, at det påhviler barnets forældre at opfylde disse rettigheder.⁴³ Selvom forældre er de primære ansvarlige i forhold til barnet, er offentlige myndigheder blandt andet forpligtet til at yde barnet støtte, hvis barnets forældre ikke lever op til deres ansvar som omsorgspersoner.

3.5 RET TIL AT BLIVE HØRT

Barnet har ret til frit at kunne udtrykke sine synspunkter og til effektivt at kunne deltage i sin egen sag. Den rettighed følger blandt andet af Børnekonventionens artikel 12, hvorefter barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed.

Retten til at blive inddraget og hørt er en ret og ikke en pligt for barnet.⁴⁴ Barnets ret til frit at udtrykke sine synspunkter betyder, at myndighederne er forpligtet til at sikre, at barnet ikke oplever et 'pres' i forhold til deltagelse, men derimod er i en situation, hvor barnet kan vælge frit.⁴⁵ Det kræver, at der tages højde for barnets individuelle og sociale situation,⁴⁶ men også at barnet ikke interviewes oftere end nødvendigt, fordi det kan have en traumatiserende virkning på barnet.⁴⁷ Desuden stiller det krav til miljøet/omgivelserne, hvori barnet høres, eksempelvis indretningen af retslokaler, venteværelser mv.⁴⁸

3.6 PRINCIPPET OM BARNETS BEDSTE

Princippet om barnets bedste (eller barnets tarv) handler om, at "barnets tarv skal komme i første række" i alle foranstaltninger, som vedrører barnet.⁴⁹ Princippet er centralt for Børnekonventionen og er også fremhævet i ungdomskriminalitetsloven.⁵⁰ Ved anvendelsen af princippet i Ungdomskriminalitetsnævnet kommer det blandt andet til udtryk ved, at støtten til barnet eller den unge skal ydes ud fra barnets eller den unges bedste,⁵¹ og at Ungdomskriminalitetsnævnet, når det træffer afgørelse, altid skal lade barnets tarv komme i første række.

3.7 IKKE-DISKRIMINATION OG RIMELIG TILPASNING

Ligebehandling og forbud mod diskrimination er et fundamentalt princip i menneskeretten og et gennemgående princip i Handicapkonventionen og Børnekonventionen.⁵²

Forbuddet mod diskrimination gælder også i sager, der behandles i Ungdomskriminalitetsnævnet, og indebærer, at både private aktører som advokater mv. og offentlige myndigheder såsom politi, kommuner, mv. ikke må forskelsbehandle børn og unge på grund af deres handicap.

Kravet om ligebehandling af børn og unge med handicap og det afledte forbud mod diskrimination indebærer ikke kun et krav om formel lighed, det vil sige at behandle alle børn og unge lige, men også et krav om, at indretningen af Ungdomskriminalitetsnævnet ikke stiller børn og unge med handicap dårligere på grund af deres funktionsnedsættelse. Et vigtigt element i beskyttelsen mod diskrimination i denne sammenhæng er retten til rimelig tilpasning.

Rimelig tilpasning er en forpligtelse til at foretage individuelle og konkrete tilpasninger møntet på den enkeltes specifikke kompensationsbehov i situationer, hvor vedkommende på grund af en funktionsnedsættelse har behov for tilpasning for at blive ligestillet med andre. Forpligtelsen indtræder først, når der anmodes om tilpasning, eller myndighederne på anden måde bliver eller burde have været bekendt med, at der foreligger et behov for rimelig tilpasning. Myndighederne er i sådanne situationer forpligtet til at foretage rimelig tilpasning, så længe tilpasningen ikke vil være urimelig byrdefuld.⁵³ Et afslag på rimelig tilpasning kan udgøre ulovlig diskrimination, hvis myndigheden ikke kan godtgøre, at tilpasningen vil være urimelig byrdefuld.⁵⁴

4 UNGDOMSKRIMINALITETSNÆVNET MELLEM STRAFFERET OG SOCIALRET

Jeg har mødt børn, som har fået at vide på den institution, hvor de bor, at nu skal de i retten, og bistandsadvokaten bliver omtalt som en forsvarer. Det jo lidt uheldigt, at man får givet dem et indtryk af, at det her er en retssag. Forældrene og sågar bostederne forstår det ikke. Jeg tror faktisk, at børnene også selv tror, det er en retssag. Når de kommer ind, og det første, der bliver sagt, er ”jeg er dommer i retten”, altså, hvordan skal de så kunne skelne og forstå, at det her i virkeligheden ’bare’ er endnu et møde. Jeg tror hverken, børn eller forældre forstår Ungdomskriminalitetsnævnet som institution. – Advokat (IP4)

Som det fremgår af kapitel 3, kræver menneskeretten, at staten sikrer en række retsgarantier i straffesager for at sikre, at der er tale om en retfærdig rettergang.

I dette afsnit undersøger vi, hvilke dele af reguleringen af Ungdomskriminalitetsnævnet, som taler for, at sager i nævnet må anses for at være straffesager, og hvilke elementer som snarere taler for, at nævnet yder en specialiseret social indsats for kriminalitetstruede unge.

Som vi har beskrevet indledningsvist, indgik den daværende regering (Venstre, Det Konservative Folkeparti og Liberal Alliance) sammen med Dansk Folkeparti og Socialdemokratiet en politisk aftale, hvor man blev enig om at indføre en ungdomskriminalitetsreform. Af aftalen fremgår det, at reformen om ungdomskriminalitet skal løse det problem, at hverken det sociale system eller retssystemet har evnet at gribe tidligt nok ind.⁵⁵

Denne dobbelthed med både elementer af straf og social indsats ses i ungdomskriminalitetslovens formålsparagraf. Det fremgår således af den indledende bestemmelse i ungdomskriminalitetsloven, at formålet med loven er at forebygge kriminalitet. Det primært strafferetlige mål om at forebygge kriminalitet skal imidlertid delvist opnås ved socialretlige indsatser til barnets eller den unges bedste, indsatser som skal være helhedsorienterede, bygge på barnets eller den unges egne ressourcer og tilrettelægges på baggrund af en konkret vurdering af barnets eller den unges og familiens forhold.⁵⁶

Samtidig var en af bevæggrundene for at oprette Ungdomskriminalitetsnævnet, at børn og unge skal opleve, at kriminelle handlinger har konsekvenser, hvilket er et udpræget strafferetligt hensyn.

Ungdomskriminalitetsnævnet indeholder også andre elementer af strafferetlig karakter, fordi nævnet træffer afgørelse om foranstaltninger på baggrund af en dom for en begået kriminel handling eller en mistanke om en sådan. For de 10-14-årige iværksættes foranstaltninger – både forbedringsforløb og straksreaktioner – således

kun efter en kvalificeret strafferetlig mistanke, som politiet – og nogle gange anklagemyndigheden – har vurderet.

Ungdomskriminalitetsnævnet tager som nævnt for de 10-14-åriges vedkommende stilling til sager, hvor barnet er mistænkt for at have begået personfarlig kriminalitet (eksempelvis vold eller trusler), eller visse særlovsovertrædelser såsom overtrædelse af lov om euforiserende stoffer.⁵⁷ Nævnet skal dog reagere på denne mistanke ved at fastsætte forbedringsforløb, som har en socialretlig karakter, og straksreaktioner, som har karakter af en sanktion for en begået kriminel handling, og som dermed har visse lighedstræk med en strafferetlig foranstaltning.

Ungdomskriminalitetsnævnets sammensætning afspejler også sammenkoblingen af straf og social indsats, ved at der i nævnet deltager en repræsentant fra politiet med indsigt i kriminalitetsforebyggende arbejde og en repræsentant fra kommunen med indsigt i sager om social støtte til udsatte børn og unge.⁵⁸

Efter serviceloven kan politiets mistanke indgå i myndighedernes overvejelser om det videre forløb for barnet eller den unge. Efter serviceloven skal en kommune, der har modtaget dokumentation fra politiet om, at barnet eller den unge er mistænkt for at have begået alvorlig kriminalitet, indkalde barnet eller den unge, forældremyndighedsindehaverne, eventuelt relevante personer fra netværket og relevante fagpersoner til et netværkssamråd for en drøftelse af forholdene.⁵⁹ På baggrund af drøftelser i dette samråd skal kommunalbestyrelsen efterfølgende udarbejde en handleplan for, hvilke initiativer og handleplaner der kan modvirke yderligere kriminalitet.

Der er således et øget fokus på mistanken, når der ikendes foranstaltninger i sager, der afgøres efter ungdomskriminalitetsloven, i forhold til sager, der afgøres efter serviceloven.

Dette kommer for det første til udtryk, ved at kommunens pligt efter serviceloven til at udarbejde en handleplan udmøntes på baggrund af drøftelser i netværkssamrådet og ikke som en direkte konsekvens af politiets mistanke. Med ungdomskriminalitetsloven følger pligten til at afholde et nævnsmøde derimod som en direkte konsekvens af politiets mistanke eller rettens dom om betinget eller ubetinget fængsel.

For det andet ses det ved, at kommunens adgang til at fastsætte foranstaltninger efter serviceloven ikke er afhængig af politiets mistanke om kriminalitet eller en dom for et strafbart forhold, som det er tilfældet for Ungdomskriminalitetsnævnet.

For det tredje skal Ungdomskriminalitetsnævnet i tilfælde af grovere personfarlig kriminalitet altid overveje, om der er behov for at anbringe barnet eller den unge uden for hjemmet, herunder uden forældremyndighedsindehavernes samtykke, hvilket ikke er tilfældet efter serviceloven.⁶⁰

Efter Menneskerettighedsdomstolens praksis kræves klare holdepunkter for at nå frem til, at der er tale om en straffesag efter artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Ved behandlingen af sager i Ungdomskriminalitetsnævnet er der ikke entydigt tale om en straffesag, da sagerne

også indeholder elementer, som har karakter af sociale foranstaltninger. Det er derfor tvivlsomt, om der er tale om en straffesag, når børn og unge bliver henvist til at få deres sag behandlet i Ungdomskriminalitetsnævnet.

Der er derfor ikke et sikkert grundlag for at sige, at Ungdomskriminalitetsnævnet skal overholde kravene til en retfærdig rettergang i straffesager efter artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Det betyder blandt andet, at Ungdomskriminalitetsnævnet ikke behøver at overholde kravene til en uafhængig og upartisk domstol, og at barnet eller den unge ikke har ret til en forsvarer.

Ungdomskriminalitetsnævnet befinder sig under alle omstændigheder i et spændingsfelt mellem at iværksætte en straffelignende reaktion på en kriminel handling eller en specialiseret social indsats målrettet kriminalitetstruede børn og unge. Samtidig kan nævnet træffe meget indgribende afgørelser med stor betydning for børn og unges rettigheder, eksempelvis tvangsanbringelse. Der er derfor gode grunde til at styrke barnets eller den unges retssikkerhed i nævnsbehandlingen.

“Alt det, der handler om at udfinde skylden, det er taget fra det strafferetlige system, og alt det, der handler om at finde løsningerne, har vi taget fra det socialretlige system. Det er en straffesagsglignende proces, hvor løsningerne er socialretlige. Man siger, at ja, 'vi hjælper jo barnet'. Ja, men processen er jo strafferetliglignende, og det er der, belastningen ligger.

Tror du, børnene oplever det som en straf?

Ja, for dem, tror jeg, det er fuldstændig underordnet, om de sidder i UKN eller i en straffesag. Det er jo en retssal, vi sidder i. Man har bare forsøgt at ommøblere lidt. Vi sidder i byretten i et retslokale”. – Kommunalt ansat (IP11)

I det følgende afsnit gennemgås forskellige områder af ungdomskriminalitetsloven, hvor der med loven er indført en ny tilgang, sammenlignet med hvad der gælder efter serviceloven, og som der derfor er særlig grund til at analysere nærmere.

4.1 NYSKABELSER MED UNGDOMSKRIMINALITETSLOVEN

UKN har det ekstra værn, at man kommer under en tilsynsmyndighed. Det gør man jo ikke i børn og unge-udvalget. Der er det kommunens beslutning, og der køres et tilsyn med opholdsstedet. I UKN er der et ekstra værn, der er ekstra møder, ekstra aftaler, man er forpligtet på, og ekstra opfølgning i forhold til, om de klarer sig godt. Hvis de ikke overholder aftalerne, passer deres skole mv., ja, men så kan de gå ind og træffe en ny og endnu hårdere afgørelse. Og det kan man ikke bare i børn og unge-udvalget. Der er en meget længere proces. Det kan være hårdt for den unge, men det holder også lige kommunen i skak.

- Advokat (IP2)

Ungdomskriminalitetsloven indebærer en række nyskabelser i forhold til de muligheder, som kommunerne har efter serviceloven.

Det viser sig eksempelvis ved, at Ungdomskriminalitetsnævnet – i modsætning til kommunerne – har mulighed for at sikre barnets tilstedeværelse ved møderne i nævnet, hvis barnet ikke er mødt op. Det sker, ved at nævnet kan udskyde nævnsmødet og samtidig træffe beslutning om, at politiet bringer barnet for det næste møde i nævnet.⁶¹ En sådan beslutning indebærer en frihedsberøvelse af barnet fra det tidspunkt, hvor politiet afhenter barnet, og til nævnsmødet er forbi. Barnet kan således ikke undslå sig at deltage i nævnsmødet. Denne problemstilling behandles nærmere i rapportens afsnit 5.1.

Samtidig gælder det for sager om personfarlig kriminalitet, at barnet automatisk indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis sagen er så alvorlig, at en tilsvarende forbrydelse begået af en person over den kriminelle lavalder havde medført fængselsstraf. For de 15-17-årige gælder det, at retten skal beslutte, at de skal indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis de idømmes fængselsstraf for personfarlig kriminalitet.

Samtidig er der oprettet en ungekriminalforsorg, som fører tilsyn med barnet for at sikre sig, at den afgørelse, som Ungdomskriminalitetsnævnet træffer, også efterleveres. Hvis det vurderes, at barnet ikke efterlever det, som nævnet har besluttet, så har ungekriminalforsorgen mulighed for at genindbringe barnet for nævnet på ny. Ungekriminalforsorgen holder samtidig øje med, om kommunen sikrer efterlevelse af Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse.

Det kan på den ene side kan være positivt, at der bliver holdt øje med, om afgørelserne fra Ungdomskriminalitetsnævnet efterleveres, i kommunerne, da barnet på den måde i højere grad er sikret den hjælp, som barnet har brug for. Samtidig kan det for barnet være en øget belastning, at det underlægges et tilsyn af ungekriminalforsorgen, som indebærer en lang række møder med ungekriminalforsorgen, og hvor barnet kan genindbringes for nævnet, som kan træffe en ny og mere indgribende afgørelse, hvis barnet ikke overholder det, som nævnet har fastsat.

4.1.1 Øget belastning for barnet

Intentionen er jo nok, at her er de mere forpligtede, end hvis det var en foranstaltning efter serviceloven. Der ville de jo princippet kunne sige, vi gider ikke samarbejde med jer, og der skal det være meget grelt, før vi begynder at skrue op for retorikken, og i sidste ende en anbringelse. Der vil de have lettere ved at lade være med at overholde aftaler. Fordelen er, at det forpligter den unge til at samarbejde.
- Kommunalt ansat (IP3)

Som nævnet i kapitel 3 kan et tilsyn med barnet eller den unge gribe ind i retten til respekt for privatlivet efter artikel 8 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Det er eksempelvis tilfældet, når et tilsyn gennemføres, ved at barnet selv eller andre skal oplyse om eller dokumentere, hvor barnet befinder sig eller har befundet sig på et

bestemt tidspunkt. Når tilsyn med barnet tilrettelægges, skal det ske med respekt for barnets rettigheder.

Med ungdomskriminalitetsloven er der fastsat en detaljeret proces for opfølgning på de afgørelser, som Ungdomskriminalitetsnævnet træffer, og som ungekriminalforsorgen er blevet ansvarlig for.

Ungekriminalforsorgen fører hyppigt tilsyn med barnet. Første møde med barnet og forældre sker, senest 7 dage efter at Ungdomskriminalitetsnævnet har truffet afgørelse, og derefter 14 dage efter det første møde. I de to første måneder efter afgørelsen skal der være møder mindst hver 14. dag. Herefter kan kontakten indskrænkes til et møde én gang om måneden.

Samtidig skal ungekriminalforsorgen mindst en gang om ugen kontrollere, at barnet efterlever afgørelsen fra Ungdomskriminalitetsnævnet. Det kan eksempelvis ske, ved at ungekriminalforsorgen ringer til barnet via videokontakt, hvis afgørelsen går ud på, at barnet skal være hjemme på et bestemt tidspunkt.

Ungekriminalforsorgen skal altid reagere, hvis barnet eller den unge ikke efterlever nævnets afgørelse eller unddrager sig tilsynet af ungekriminalforsorgen, og det er indgående reguleret, hvordan ungekriminalforsorgen skal reagere.⁶²

Hvis barnet forsøger at unddrage sig ungekriminalforsorgens tilsyn, skal ungekriminalforsorgen til at starte med sende et brev og pålægge barnet at møde op til en tilsynssamtale. Hvis barnet ikke møder op, skal ungekriminalforsorgen i udgangspunktet aflægge besøg hjemme hos barnet. Hvis ikke et besøg hjælper på fremmødet, så skal ungekriminalforsorgen indberette unddragelse af tilsyn til Ungdomskriminalitetsnævnet, så nævnet kan vurdere, om der skal fastsættes ændrede og eventuelt skærpede tiltag over for barnet.

Tilsvarende er det nøje fastlagt, hvordan ungekriminalforsorgen skal forholde sig, hvis barnet ikke efterlever Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse.

Her skal ungekriminalforsorgen på tilsvarende vis først sende et brev og indskærpe, at barnet har pligt til at overholde nævnets afgørelse. Herefter skal der i udgangspunktet aflægges besøg hjemme hos barnet. Fører besøget ikke til efterlevelse af afgørelsen, skal den ansvarlige kommune orienteres, så kommunen kan træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at barnet efterlever afgørelsen.

Kommunen skal inden for 14 dage oplyse ungekriminalforsorgen om, hvad kommunen har iværksat for at sikre barnets efterlevelse af afgørelsen.

Hvis kommunens involvering ikke fører til efterlevelse af afgørelsen, så skal ungekriminalforsorgen indberette det til Ungdomskriminalitetsnævnet. Nævnet kan pålægge kommunen at gennemføre afgørelsen som udgangspunkt inden for 14 dage og henstille til, at kommunen beder om politiets hjælp til at gennemføre den. For barnet og dets forældre kan de mange møder indebære en øget belastning og et øget pres, fordi der er meget lidt fleksibilitet i reglerne til at ændre på mødehyppigheden eller at undtage barnet fra et møde med ungekriminalforsorgen, selv hvis det vurderes at være mest hensigtsmæssigt for barnet.

Samtidig øges belastningen, fordi en manglende overholdelse af ungekriminalforsorgens tilsyn eller Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse kan medføre nye og endnu mere indgribende foranstaltninger, som kan indebære tvangsanbringelse for børn ned til 10-årsalderen. For børn, der er 12 år eller ældre, kan tvangsanbringelsen ske på en særligt sikret afdeling.

Ydermere kan barn og forældre være underlagt andre forpligtelser, som kommunen har fastlagt, og som også kan indebære, at barnet og/eller dennes forældre skal deltage i møder, og som ungekriminalforsorgen ikke har mulighed for at tage højde for i tilrettelæggelsen af, hvor ofte der føres tilsyn med barnet.

4.1.2 Tilsyn med kommunerne

Til trods for mine forudgående bekymringer omkring det her institut, så synes jeg det har udviklet sig til at være godt og kompetent socialfagligt arbejde. Der er ikke nogen leder i kommunen, der kan komme og sige, at det er der ikke råd til. Sagsbehandlerne har måske siddet med sagerne i årevis og har måske flere gange foreslået foranstaltninger, som de har fået nej til. Men når de kommer hjem med en afgørelse fra nævnet, så skal det bevilges. Så er det ikke til debat. Der sidder endda en ungekriminalforsorg og holder øje, og den holder lige så meget øje med kommunen som med de unge”.

- Kommunalt ansat (IP5)

Som nævnt i kapitel 3 har børn ret til omsorg og beskyttelse, og hvis forældrene ikke er i stand til at levere denne, så har staten en forpligtelse til at yde barnet støtte.

Børn og unge med sociale problemer skal derfor tilbydes rådgivning og støtte for at fremme den enkeltes mulighed for at udvikle sig og klare sig selv.⁶³ Det er kommunen, der har ansvaret for at give børn og unge tilstrækkelige tilbud efter serviceloven og for at overholde en række retssikkerhedsmæssige garantier i den forbindelse, så deres rettigheder sikres.

Der har imidlertid været eksempler på, at der i kommunerne ikke altid har tilstrækkeligt fokus på at sikre børns og unges rettigheder, når de iværksætter indgribende sociale foranstaltninger.⁶⁴

Som nævnt i afsnittet ovenfor skal ungekriminalforsorgen både sørge for, at barnet eller den unge gennemfører de pålagte foranstaltninger, og påse, at kommunerne iværksætter de foranstaltninger, som nævnet har besluttet.⁶⁵

Formålet med at give ungekriminalforsorgen kompetence til at efterse kommunens arbejde er at sikre, at den ansvarlige kommune fuldbyrder nævnets afgørelse, herunder muligheden for at benytte politiets bistand.⁶⁶ At politiets bistand på den måde fremhæves i ungdomskriminalitetsloven, er et udtryk for den tilgang, som også fremgår af den politiske aftale, om, at børns og unges handlinger skal have konsekvenser. Her er det væsentligt, at kommunens vurdering af, hvornår det eventuelt kan være nødvendigt at benytte politiets bistand, baserer sig på en konkret

og individuel vurdering, hvor hensynet til, hvad der er bedst for barnet, indgår med en afgørende vægt, så der ikke gribes unødigt ind i barnets rettigheder.

Ungekriminalforsorgens tilsyn kan på den anden side dog også være med til at sikre barnets ret til beskyttelse og omsorg, ved at sikre at afgørelserne fra Ungdomskriminalitetsnævnet også i praksis bliver efterlevet.

4.1.3 Begrænset klageadgang

Det er helt forfærdeligt [med begrænset klageadgang] og et skred i retssikkerheden. Ved sager i børn og unge-udvalget kan der klages til Ankestyrelsen, og Ankestyrelsen kan så kigge forvaltningen over skulderen for at se, om de har gjort arbejdet godt nok. Der har de ofte nogle ændringer. Den mulighed burde man også have ved UKN-sager, at man kan komme i Ankestyrelsen bagefter.

Hvorfor er det vigtigt?

Jeg sad eksempelvis i en situation, hvor det var håbløst, at drengen skulle have et forbedringsforløb efter ungdomskriminalitetsloven. Dommeren sagde, at 'det har jeg ikke mulighed for at gøre anderledes'. Når byretten siger, at de er blevet pålagt noget af lovgivningen, så har man jo netop mulighed for at prøve det i landsretten, og herefter i Højesteret. Så man dømmer det, der giver mening ud fra samfundet. Man finder ud af, som sagerne bliver prøvet af, om det nu også giver mening. Det har man ikke mulighed for her. Det er fuldstændig klokkeklart, at vi skal have en klageinstans i UKN-sager, så man kan få rettet retspraksis, så den giver mening i samfundet. Ellers kan man ende med at blive dømt, uden at det er hensigtsmæssigt.

– Advokat (IP7)

Det er en basal retssikkerhedsgaranti, at man som borger har ret til at få sin sag behandlet i to instanser. Dette kommer blandt andet til udtryk ved, at der i dansk forvaltningsret gælder en ulovbestemt retsgrundsætning, hvorefter der i sager ved statslige myndigheder er ret til rekursbehandling, hvis ikke spørgsmålet er udtrykkeligt reguleret i lovgivningen.⁶⁷ Princippet kendes også fra domstolssystemet, hvor man som udgangspunkt har ret til at få sin sag behandlet ved mindst to instanser.

Selvom Ungdomskriminalitetsnævnet er en statslig myndighed, er udgangspunktet imidlertid, at nævnets afgørelser ikke kan påklages.⁶⁸

Der er dog i ungdomskriminalitetsloven indført en klageadgang til Ankestyrelsen ved nogle af nævnets afgørelser. Klageadgangen er begrundet i, at der er tale om afgørelser af meget indgribende karakter. Det gælder eksempelvis afgørelse om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke og anbringelse på delvist lukkede eller sikrede døgninstitutioner.⁶⁹ At der kun er klageadgang ved meget indgribende afgørelser, betyder eksempelvis, at der ikke er adgang til at klage over, at barnet eller den unge skal være hjemme på et bestemt tidspunkt.

Den begrænsede klageadgang i forbindelse med nævnets afgørelser adskiller sig fra klageadgangen i serviceloven, hvor udgangspunktet er, at afgørelser om særlig støtte til børn og unge kan indbringes for Ankestyrelsen.⁷⁰ Det er bemærkelsesværdigt, at adgangen til at klage over afgørelser fra en statslig myndighed er begrænset i forhold til adgangen til at klage over tilsvarende kommunale afgørelser.

Begrænsningen i adgangen til at klage begrundes med, at afgørelserne ved Ungdomskriminalitetsnævnet i alle sager bliver truffet af et uafhængigt nævn.⁷¹

Uanset, at Ungdomskriminalitetsnævnet er et uafhængigt nævn, stilles børn og unge, hvis sag afgøres af nævnet, i de sager, hvor der ikke er klageadgang, retssikkerhedsmæssigt svagere end børn og unge, hvis sag afgøres af kommunen, hvor udgangspunktet er klageadgang i alle sager.

4.1.4 Automatisk indstilling af de 10-14-årige

Der er ikke nogen undtagelser, du skal bare ind, og hvor mange, særligt drenge, kommer ikke ud i et eller andet skoleslagsmål, hvor de siger: 'Jeg kvæler dig'? Det er en trussel, og er der en lærer, der har indberettet den, jamen, så sidder de her i UKN: små børn, som er blevet revet med af en stemning. Det er slet ikke den målgruppe, det her er tænkt til. – Kommunalt ansat (IP2)

Som nævnt i kapitel 3 gælder det, at hensynet til, hvad der er barnets bedste, skal komme i første række i alle foranstaltninger, som vedrører børn.

I dette afsnit undersøges det, om der i ungdomskriminalitetsloven er et rum for, at det ved vurderingen af, hvornår et barn skal indstilles til at få sin sag behandlet i Ungdomskriminalitetsnævnet, er muligt at tage højde for, hvad der er det bedste for barnet.

I Danmark er den kriminelle lavalder 15 år. Det betyder, at der ikke føres straffesager mod børn, som er under 15 år på det tidspunkt, hvor de mistænkes for at have begået en strafbar handling.

Sager om mistanke om kriminalitet begået af børn i alderen 10-14 år håndteres i stedet af politiets screeningsenhed, som skal vurdere, om barnet skal indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet. I henhold til ungdomskriminalitetsloven skal politiet indstille barnet, når der er mistanke om, at der er begået 1) personfarlig kriminalitet eller 2) anden alvorlig kriminalitet, hvor det samtidig vurderes, at barnet er i risiko for at begå yderligere kriminalitet.⁷²

Det er samtidig et krav, at sagen er så alvorlig, at en tilsvarende forbrydelse begået af en person over den kriminelle lavalder havde medført fængselsstraf mistanken vedrører kriminalitet, som ville udløse en fængselsstraf, hvis barnet havde været over den kriminelle lavalder.

Er der tale om personfarlig kriminalitet, så fører en mistanke per automatik til en indstilling til Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis det ville have udløst en fængselsstraf,

hvis barnet var over den kriminelle lavalder. Der tages således ikke individuelle hensyn, og en henvisning er ikke betinget af, at barnet vurderes at være i risiko for at begå yderligere kriminalitet.

I sager om mistanke om alvorlig kriminalitet, som ikke er omfattet af ungdomskriminalitetsloven, skal politiet derimod underrette kommunen, med henblik på at kommunen indkalder til et netværkssamråd for at drøfte, om der er behov for at fastsætte foranstaltninger for barnet eller den unge.⁷³ Hvis barnet eller den unge inden for ét år efter netværkssamrådet begår ny, alvorlig kriminalitet skal kommunalbestyrelsen vurdere, om der er behov for at iværksætte eller ændre eventuelle foranstaltninger uden at skulle indkalde til et nyt netværkssamråd.⁷⁴ Der afholdes således kun netværkssamråd med barnet eller den unge én gang inden for en kortere periode.

Der er stort set ingen fleksibilitet i forhold til ikke at henvise et barn til Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis barnet er mistænkt for at have begået personfarlig kriminalitet.

Der er alene en snævert afgrænset mulighed for, at Ungdomskriminalitetsnævnet kan afvise at behandle en sag, som politiet har indstillet til behandling i nævnet, i de tilfælde, hvor nævnet vurderer, at sagen ikke burde have været henvist til nævnet.⁷⁵ Dette kan eksempelvis ske, hvis barnet eller den unge ikke opfylder betingelsen om kriminel adfærd, herunder at barnet eller den unge i sager om anden alvorlig kriminalitet ikke er i særlig risiko for at begå yderligere kriminalitet. I de fleste sager sker det dog, fordi den unge fylder 18 år senest en måned efter sagens behandling i nævnet. Nævnet afviste således 29 sager ud af i alt 1.325 afgjorte sager i 2020. I de fleste sager var 18-årsgrænsen den primære grund til afvisning. Derudover blev enkelte sager afvist under henvisning til, at eksempelvis kriminalitets- eller opholdskravet i ungdomskriminalitetslovens § 2 ikke var opfyldt, ligesom der var sager, hvor det ikke var muligt at gennemføre nævnsmødet på grund af coronasituationen, eller fordi den unge var blevet varetægtsfængslet for ny kriminalitet efter henvisningen til nævnet.⁷⁶

Som det også er beskrevet ovenfor under afsnit 2.1.3 om statslige evalueringer, fremgår det af Justitsministeriets evaluering om henvisning og screening til Ungdomskriminalitetsnævnet, at der for sager vedrørende børn/unge med lav risiko for at begå yderligere kriminalitet i det empiriske materiale er en generel vurdering af, at denne gruppe af børn/unge ikke kan betragtes som værende en del af fødekæden til den hårde kerne, og at der, ifølge fagpersonernes vurdering, er et proportionalitetsproblem mellem sagens behandling og den formodede kriminalpræventive virkning heraf. Med baggrund i barnets/den unges forseelse og personlige forhold vurderes det ikke formålstjenligt, at sagerne behandles i Ungdomskriminalitetsnævnet, da de ressourcemæssige og personlige omkostninger forbundet med nævnsbehandling vurderes at være for store set i forhold til den (vurderede) lave risiko for, at disse børn/unge begår ny kriminalitet.⁷⁷

Samtidig fremgår det af devalueringen, at det for gruppen af institutionsanbragte børn/unge med gentagne henvisninger er vurderingen fra de interviewede fagpersoner, at disse børn/unge er en del af fødekæden til den hårde kerne. Samtidig med dette påpeger særligt de interviewede screeningsmedarbejdere, at det kan forekomme formålsløst, at samme personer gentagne gange henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet på grund af vold eller trusler mod personale

på institutionen (straffelovens § 119). Flere nævnsmedlemmer påpeger, at det i sådanne genindbringelsessager kan være vanskeligt at træffe afgørelser i Ungdomskriminalitetsnævnet, der kan supplere den allerede omfattende sociale indsats, således at den kriminalpræventive indsats forbedres.⁷⁸

4.1.5 Automatisk indstilling af børn og unge med kognitiv eller psykisk funktionsnedsættelse

Hele tankegangen i loven om at alle handlinger har konsekvenser! Hvis børn kognitivt ikke kan forstå det og ikke kan konsekvensberegne, det kan de 10-14-årige dårligt nok, men der er nogen, som er så dårlige, at de ikke kan forstå det, de skal slet ikke sidde der. Det er et overgreb at have børn med psykiske og kognitive funktionsnedsættelser med i Ungdomskriminalitetsnævnet. Jeg synes også, det er et overgreb at have 10-årige med. – Kommunalt ansat (IP6)

Hensynet til barnets bedste, og at dette skal komme i første række i alle foranstaltninger, som vedrører børn, gælder selvsagt også for børn med kognitiv eller psykisk funktionsnedsættelse.

Det er under alle omstændigheder væsentligt at være opmærksom på, om der er forhold ved den måde, som børn og unge indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet på, som er særligt væsentlige for børn og unge med kognitive eller psykiske funktionsnedsættelser. Det vil derfor blive undersøgt i dette afsnit.

Gruppen af børn og unge med kognitive eller psykiske funktionsnedsættelser omfatter både børn mellem 10 og 14 år og unge mellem 15 og 17 år. For de 10-14-årige er der i ungdomskriminalitetsloven etableret den screeningsproces, som er gennemgået ovenfor i afsnit 4.4, og hvor der ikke tages individuelle hensyn til det enkelte barn, herunder til barnets kognitive eller psykiske funktionsnedsættelse.

For de 15-17-årige gælder, at retten skal beslutte, at den unge skal henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet, samtidig med at retten idømmer betinget eller ubetinget fængselsstraf for personfarlig eller anden alvorlig kriminalitet.⁷⁹

Hvis retten derimod når frem til, at en tiltalt mellem 15-17 år skal frifindes for straf, og der skal fastsættes andre retsfølger af den strafbare handling, såsom tilsyn eller psykiatrisk behandling, så vil den unge ikke blive henvist til Ungdomskriminalitetsnævnet.

Det følger således også for børn og unge, som har en kognitiv eller psykisk funktionsnedsættelse, at der ikke efter ungdomskriminalitetsloven i forhold til indstilling til Ungdomskriminalitetsnævnet kan tages individuelle hensyn til, hvad der er bedst for barnet eller den unge. Det indgår således ikke i vurderingen, om barnet eller den unge vurderes at være i risiko for at begå yderligere kriminalitet, eller om handlingen er begået som følge af barnets eller den unges kognitive eller psykiske funktionsnedsættelse, og barnet eller den unge allerede er underlagt sociale foranstaltninger på grund af barnets eller den unges handicap.

Som det også er beskrevet under afsnit 2.1.3 om Justitsministeriets evalueringer, fremgår det af Justitsministeriets evaluering om henvisning og screening til Ungdomskriminalitetsnævnet, at de adspurgte fagpersoner vurderer, at det for gruppen af børn/unge med svært nedsat psykisk funktionsevne ikke er formålstjenligt at behandle sagerne i Ungdomskriminalitetsnævnet, fordi børnene/de unge ikke vurderes at være kognitivt i stand til at forstå sagsprocessen, og at deltagelse i nævnsmødet kan være en belastning for barnets/den unges mentale helbred.⁸⁰

Justitsministeriet har på den baggrund fremsat et lovforslag med en række ændringer af ungdomskriminalitetsloven. Lovforlaget lægger blandt andet op til at skabe en mulighed for, at Ungdomskriminalitetsnævnet ikke skal behandle en sag om et barn eller en ung med svært nedsat psykisk funktionsevne.

Det vil være en forbedring, hvis det bliver muligt at undtage børn og unge med svært nedsat psykisk funktionsevne for behandling i Ungdomskriminalitetsnævnet.

Ministeriet lægger imidlertid op til, at tre betingelser skal være opfyldt, for at der kan ske undtagelse for behandling af sagen i Ungdomskriminalitetsnævnet, hvilket kan betyde, at undtagelsesbestemmelsen kun får begrænset betydning i praksis.

For det første skal barnet eller den unge vurderes til at have en svært nedsat psykisk funktionsevne. For det andet skal kommunen indstille til, at der ikke skal iværksættes foranstaltninger. Og for det tredje skal Ungdomskriminalitetsnævnet vurdere, at den svært nedsatte psykiske funktionsevne med betydelig vægt taler for, at sagen ikke skal behandles i nævnet.

Med forslaget fra Justitsministeriet bliver graden af den nedsatte funktionsevne samtidig afgørende for, om Ungdomskriminalitetsnævnet kan foretage en konkret vurdering af, om der skal ske nævnsbehandling i sagen.

I Justitsministeriets devaluering om nævnsmødet viser en gennemgang af et dataudtræk på 100 sager fra perioden juni til august 2020, at der ved en gennemgang af sagsmaterieret er konstateret 29 sager, hvor barnet eller den unge havde en psykiatrisk diagnose, primært ADHD eller ADD. Samtidig er der i sagsmaterialet for yderligere 29 sager mistanke om psykiatriske diagnoser. I de resterende 42 sager er der ikke identificeret psykiatriske diagnoser eller mistanke herom i sagsmaterialet. Det fremgår af evalueringen, at en psykiatrisk diagnose ikke nødvendigvis indebærer en nedsat psykisk funktionsevne.⁸¹

Hertil kan det bemærkes, at det er individuelt, hvordan en funktionsnedsættelse påvirker den enkelte. Det er derfor ikke kun mennesker med svære funktionsnedsættelser, som oplever nedsatte muligheder og udfordringer. Hele gruppen af personer med funktionsnedsættelser kan opleve betydeligt nedsatte muligheder og udfordringer. Dette er blandt andet påvist i forskningen om såvel børn og unge som voksne med funktionsnedsættelser. Her har man undersøgt uligheden inden for eksempelvis uddannelse,⁸² beskæftigelse⁸³ og generelle levevilkår.⁸⁴

Det er derfor væsentligt af hensyn til barnets bedste, at der kan ske undtagelse fra nævnsbehandling i alle de sager med børn og unge, hvor deres kognitive eller psykiske

funktionsnedsættelse betyder, at det ikke vil være formålstjenligt at behandle sagerne i Ungdomskriminalitetsnævnet, og ikke alene i de sager, hvor barnet eller den unge har en svært nedsat psykisk funktionsevne. En sådan tilgang stemmer bedre overens med princippet om barnets bedste.

Samtidig kan også børn og unge, som har kognitive eller psykiske funktionsnedsættelser i mindre grad, modtage omfattende social støtte efter serviceloven, hvorfor et forbedringsforløb med tilsyn ved ungekriminalforsorgen også for denne gruppe af børn/ unge ikke nødvendigvis vil kunne forbedre den kriminalpræventive indsats.

”Med næsten halvdelen af de sager, jeg har haft, vil jeg næsten tillade mig at kalde det institutionsvold, eller hvor de handler på baggrund af deres diagnoser, hvor de ikke selv kan styre sig. Efter straffeloven vil der kunne være noget strafnedsættende, men det er der bare ikke her i nævnet. Her er de bare kriminelle. Et er deres diagnoser, men så får de også lige knaldet i hovedet, at de er kriminelle. Jeg tror ikke, det gør noget for dem at få malet det billede af sig selv”. – Advokat (IP3)

Nedenstående beretning kan illustrere denne problemstilling i en sag med en dreng med ADHD, som er utilfreds med aftensmaden på den institution, hvor han er anbragt.

BERETNING

Jeg havde en dreng, som var anbragt, og han havde i hvert fald en ADHD-diagnose. Han var frivilligt anbragt på institution, fordi moren ikke kunne have ham derhjemme, da hun også havde to andre børn. En dag reagerede han mod en pædagog. Jeg kan ikke huske, om han truer med at slå hende, fordi han ikke er tilfreds med aftensmaden. Det er enten trussel eller vold mod en offentligt ansat, og så er det bare bang efter § 119 i straffeloven, så sad den her dreng på 12-13 år i Ungdomskriminalitetsnævnet.

Hvis han havde sagt det her til sin mor derhjemme, så havde hun bare sagt 'opfør dig ordentligt og kom tilbage, når du kan snakke pænt', men her havde han ytret sig over for en offentligt ansat, og så var han kriminel.

Afgørelsen blev, at han bare skulle blive samme sted, men nu fik han pludselig den her identitet som kriminel, oven i alle de andre problemer, han havde. Det synes jeg, var synd for ham. Ude i virkeligheden ville han ikke have gjort det.

Han græd bagefter, og det mærkelige var, at han skulle tilbage til det samme sted, men han syntes, det havde været hårdt at være igennem, og han kunne ikke forstå, han skulle igennem alt det, når det var endt ud med det samme. Det er derfor, jeg ikke forstår, når vi nu har de samme muligheder i serviceloven, hvorfor skal vi så gå så rigtigt efter de her unge, som er anbragt i forvejen. – Advokat (IP3)

4.2 AFSLUTTENDE

Som det fremgår ovenfor er det tvivlsomt, om det er en strafferetlig sanktion, når børn og unge bliver henvist til at få deres sag behandlet af Ungdomskriminalitetsnævnet. Derfor er der ikke et sikkert grundlag for at sige, at Ungdomskriminalitetsnævnet skal overholde kravene til en retfærdig rettergang i straffesager efter artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Det betyder blandt andet, at Ungdomskriminalitetsnævnet ikke behøver at overholde kravene til en uafhængig og upartisk domstol, og at barnet eller den unge ikke har ret til en forsvarer.

Selvom der muligvis ikke gælder en menneskeretlig forpligtelse til at indføre de retsgarantier, som kræves i straffesager, så er der – også henset til usikkerheden i vurderingen – gode grunde til at styrke barnets eller den unges retssikkerhed.

Det bør ske, ved at adgangen til at klage udvides, så den ikke længere er afhængig af, om det er kommunen eller Ungdomskriminalitetsnævnet, der træffer afgørelsen over for barnet eller den unge.

Samtidig følger det af ungdomskriminalitetsloven, at barnet ved sager om personfarlig kriminalitet automatisk indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet, og reglerne giver derfor ikke mulighed for konkret at vurdere, at barnet ikke behøver at blive indstillet til at få sin sag behandlet af nævnet, fordi barnet har en lav risiko for at begå ny kriminalitet, eller fordi barnet allerede er underlagt kommunale foranstaltninger.

For børn og unge med kognitive eller psykiske funktionsnedsættelser gør dette sig også gældende, idet reglerne heller ikke for denne gruppe tager hensyn til risikoen for at begå ny kriminalitet, eller til det forhold, at de allerede kan være underlagt omfattende forløb efter serviceloven. Samtidig er det ikke med de nuværende regler muligt at undtage et barn eller en ung for behandling i Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis barnets eller den unges kognitive eller psykiske funktionsnedsættelse betyder, at nævnsbehandling ikke vil være formålstjenlig.

5 INDDRAGELSE AF BØRN OG UNGE I UNGDOMSKRIMINALITETSNÆVNET

I det følgende vil vi nærmere analysere nogle af de menneskeretlige problemstillinger, som ses i Ungdomskriminalitetsnævnet, når det kommer til at sikre, at børn og unge bliver hørt og inddraget ved behandlingen af deres sager ved nævnet.

Som beskrevet i Kapitel 3, afsnit 3.5, handler inddragelse om mere end blot en formel rettighed for barnet eller den unge til at blive hørt og deltage.

Kapitlet tager udgangspunkt i barnets eller den unges mødepligt ved nævnet, herunder retten til rimelig tilpasning for børn og unge med kognitiv og psykisk nedsat funktionsevne, hvilket behandles i afsnit 5.1. Herefter ser vi i afsnit 5.2 nærmere på de fysiske rammer, som møderne i Ungdomskriminalitetsnævnet foregår i.

5.1 MØDEPLIGT

Der var den her dreng på 15 år med så stærkt koncentrationsbesvær, at han havde svært ved at være i det. Der er jo mødepligt på mødet, han var tvunget til at være der. Han sad bare med hættetrøjen over hovedet og så ned i bordet. – Advokat (IP3)

Som beskrevet indledningsvist har børn og unge ret til at blive inddraget i processen ved Ungdomskriminalitetsnævnet, hvilket følger af Børnekonventionens artikel 12. Retten til at blive hørt og inddraget er imidlertid en rettighed og ikke en pligt for barnet.⁸⁵ Opfyldelsen af denne rettighed skal derfor også ske på en måde, som respekterer princippet om barnets bedste og dermed tager udgangspunkt i det enkelte barns behov, evner og udvikling.

Hovedreglen for møder i Ungdomskriminalitetsnævnet er, at både barnet eller den unge og forældrene skal være til stede.⁸⁶ Ungdomskriminalitetsloven er i sin ordlyd meget klar og som udgangspunkt undtagelsesfri. Det fremgår således af lovens § 37, "at barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaverne skal være til stede under hele mødet" (vores understregning). Desuden vil børn og forældre forud for mødet blive oplyst om konsekvenserne af udeblivelse, som er, at barnet og forældrene vil blive afhentet af politiet.⁸⁷

Mødepligten er i forarbejderne til loven begrundet med to forskellige, og til en vis grad modstridende, hensyn. For det første et hensyn til at sikre, at barnet (og forældrene) "forstår, at kriminel adfærd har konsekvenser".⁸⁸ For det andet et hensyn til at sikre den "bedste dialog om barnets eller den unges situation". Begrundelserne for mødepligten afspejler således det konfliktprægede hensyn indbygget i reguleringen af Ungdomskriminalitetsnævnet. Nævnets afgørelse tjener på den ene side som social foranstaltning baseret på dialog, inddragelse og med fokus på at finde frem til

de bedste løsninger for det enkelte barn. Og på den anden side indeholder nævnets afgørelse strafferetlige elementer, der skal sikre, at alle (også børns) kriminelle handlinger har konsekvenser.

Mødepligten er som nævnt som udgangspunkt undtagelsesfri, men ungdomskriminalitetsloven giver mulighed for i en række situationer at gennemføre mødet i Ungdomskriminalitetsnævnet, selvom barnet (eller forældrene) ikke er mødt op eller forlader mødet, inden det er afsluttet. Det er forudsat i lovtæksten, at mødet i disse situationer kun gennemføres, hvis der foreligger særlige omstændigheder.⁸⁹ Det er ikke nærmere præciseret i lovtæksten, hvornår der foreligger "særlige omstændigheder", som kan begrunde, at mødet gennemføres uden barnets tilstedeværelse. Ligeledes er betydningen af at sikre hensynet til barnets bedste heller ikke præciseret i sammenhæng med mødepligten i ungdomskriminalitetsloven.

Det fremgår af forarbejderne til ungdomskriminalitetsloven, at mødet i nævnet kan fremmes i situationer, hvor for eksempel manglende modenhed eller psykiatriske diagnoser taler afgørende for, at barnet eller den unge ikke bør afhentes af politiet, og hvor det må anses for formålstjenligt, at nævnet træffer afgørelse samme dag.

Det fremgår af Justitsministeriets devaluering om nævnsmødet, at der i 17 procent af sagerne har været udeblivelse til nævnsmødet, hvoraf det i 95 procent af tilfældene er en eller begge forældremyndighedsindehavere, der er udeblevet. Dette inkluderer også lovligt forfald.⁹⁰ Det betyder, at i langt de fleste tilfælde deltager barnet eller den unge i møderne ved nævnet.

Set fra et menneskeretligt perspektiv er det kritisabelt, at hensynet til det enkelte barns modenhed eller særlige behov ikke i højere grad er præciseret i lovtæksten, fordi det medfører en risiko for, at barnet tvinges til at deltage i møder, som ikke er til barnets bedste.

Ligesom en del af fagpersonerne i Justitsministeriets devaluering om nævnsmødet har ytret ønske om at kunne undtage børn og unge fra deltagelse i nævnsmødet på baggrund af en konkret vurdering.⁹¹

5.1.1 Retten til rimelig tilpasning for børn og unge med kognitiv og psykisk nedsat funktionsevne

Der har været nogle sager med børn med kognitive funktionsnedsættelser, som blev tvunget til at møde op. Vi prøvede at få godkendelse til, at de kunne være med på video, og hver gang har vi fået afslag. De kunne ikke engang holde ud at holde møde med mig, og nu skal de foran det her nævn. Når jeg stiller spørgsmål, siger de bare 'det ved jeg ik, det ved jeg ik'. – Advokat (IP2)

Som det fremgår af kapitel 3, afsnit 3.7, har børn og unge med et handicap som for eksempel en længerevarende nedsat kognitiv eller psykisk funktionsnedsættelse, såsom ADHD eller OCD, ret til rimelig tilpasning, medmindre tilpasningen er urimelig byrdefuld for den, som skal foretage tilpasningen.

Mødepligten ved Ungdomskriminalitetsnævnet gælder også for denne gruppe af børn og unge, idet den som nævnt ovenfor som udgangspunkt er uden undtagelse, medmindre der foreligger særlige omstændigheder. Selvom møderne ifølge forarbejderne kan gennemføres uden fremmøde i de tilfælde, hvor barnets eller den unges manglende modenhed eller psykiatriske diagnoser afgørende taler herfor, synes undtagelsens rækkevidde i praksis at være snæver og uklar.

Som citatet ovenfor angående videomøder illustrerer, er der heller ikke i ungdomskriminalitetsloven åbnet tilstrækkeligt op for at kunne foretage rimelig tilpasning af mødepligten i form af eksempelvis at tillade elektronisk fremmøde eller på anden måde imødekomme barnets særlige behov, som følge af en funktionsnedsættelse. I praksis foretages der i en række sager dog tilpasninger, eksempelvis ved at reducere antallet af nævnsmedlemmer eller tillade, at barnet ikke møder op.⁹² Der er også eksempler på, at det i nogle sager tillades, at barnet deltager ved at have en dialog med en børnesagkyndig eller en advokat i et tilstødende lokale, og at dialogen så efterfølgende formidles til nævnet.

Som det også fremgår af kapitel 2, afsnit 2.3.1, har Justitsministeriet fremsat et lovforslag med en række ændringer af ungdomskriminalitetsloven på baggrund af ministeriets egen evaluering om henvisning og screening til Ungdomskriminalitetsnævnet. Ministeriet lægger blandt andet op til, at det fremover skal være muligt at undtage børn og unge med "svært nedsat psykisk funktionsevne" fra nævnsbehandlingen, herunder ved at tage højde for barnet ved lade det deltage via videolink i et andet lokale eller lignende.⁹³

Selvom det vil være en forbedring, hvis det bliver muligt – efter en konkret vurdering – at undtage disse børn og unge for behandling i Ungdomskriminalitetsnævnet, er der med forslaget fortsat tale om en meget snæver undtagelse, idet kun børn og unge med "svært nedsat psykisk funktionsevne" omfattes.

Behovet for tilpasning af mødepligten må antages at vedrøre en ikke uvæsentlig andel af de børn og unge, hvis sager behandles i Ungdomskriminalitetsnævnet. Ifølge Justitsministeriets sagsgennemgang⁹⁴ udgør knap en tredjedel af de børn og unge, som indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet, børn og unge med kognitive og psykiske funktionsnedsættelser. Det er ikke muligt at sige noget på baggrund af data fra evalueringen om, hvor stor en andel af disse børn der har behov for tilpasning af nævnsmødet, herunder undtagelse fra mødepligten, men tallene skal sammenholdes med, at stort set samtlige møder afholdes med barnets tilstedeværelse (jf. afsnittet ovenfor). Et flertal af de fagpersoner, som Justitsministeriet har interviewet, bekræfter, at det er muligt at tilpasse nævnsmøderne, så de kan imødekomme behovene for børn med psykiske og kognitive funktionsnedsættelser.

De interviewpersoner, vi har talt med i forbindelse med denne rapport, kan imidlertid berette om en række eksempler, hvor børn med funktionsnedsættelser bliver udsat for et voldsomt pres i forbindelse med nævnsmøderne, og hvor det kan overvejes, om mødet i tilstrækkelig grad er blevet tilpasset barnets behov.

En kommunalt ansat fortæller således:

BERETNING

En ung, som havde OCD i meget svær grad, havde været på toilettet i 21 timer inden mødet i UKN bare for at kunne møde frem og få en afgørelse om, at han ikke behøver at få hjælp i det regi. Jeg tror godt, man kan sige, at de forældre var meget forundrede over, at det var nødvendigt, at han skulle møde op der og skulle udsættes for det. Det var også et grelt eksempel, hvor han var nødt til at gennemføre nogle ritualer for at kunne møde op. – Kommunalt ansat (IP1)

Tilsvarende fortæller en advokat:

BERETNING

Jeg havde en dreng på 14 år med diagnoser, som pludselig begyndte at trække hår ud af hovedet, mens nævnsmødet var i gang, fordi det blev for meget for ham. Der var jeg overrasket over, at det var mig, der skulle bede om fem minutters pause. Men det holdt vi så også. Han hørte sin mor sige nogle ting, som blev for meget for ham at være i.

Det blev besluttet, at drengen skulle på sikret institution. Politiet hentede ham og sagde, at han skulle i transportbælte. Det burde have været pædagoger, der hentede ham. Han kunne ikke få noget at spise. Det sidder stadig i mig i dag. – Advokat (IP1)

Det følger af Handicapkonventionen, at staten er forpligtet til at yde rimelig tilpasning til børn og unge med handicap, men forpligtelsen er ikke tydeliggjort i ungdomskriminalitetsloven. Det betyder, at der er betydelig risiko for, at ikke alle nævn er opmærksomme på denne forpligtelse, og at børn med handicap risikerer at blive bragt i situationer, som krænker deres grundlæggende rettigheder. De eksempler, som er fremhævet, viser de alvorlige konsekvenser, når der ikke tages individuelle hensyn til børn og unge med kognitive og psykiske funktionsnedsættelser. Sammenholdt med den forskelligartede praksis, som er afdækket i Justitsministeriets devaluering om nævnsmødet, er der efter vores vurdering behov for at tydeliggøre pligten til at foretage tilpasning af nævnsmøderne med henblik på at imødekomme det enkelte barns behov og sikre barnets ret til ligebehandling uanset handicap.

5.2 RAMMERNE FOR INDDRAGELSE AF BØRN OG UNGE I MØDER I UNGDOMSKRIMINALITETS NÆVNET

Man møder i et mødelokale i retten. Man starter med at komme ind igennem en metaldetektor og bliver mødt af betjente, som beder en om at aflevere alt, hvad man har af jakker og tasker og nøgler, og hvis man bipper, bliver man kropsvisiteret. Og så er det jo store, imponerende bygninger, der er noget storladent over det, som virker voldsomt på børn, tror jeg. – Kommunal ansat (IP1)

Som beskrevet i kapitel 3, afsnit 3.5, har barnet ret til frit at udtrykke sig og til at blive inddraget i sin egen sag. De fysiske rammer og tilrettelæggelsen af mødet i Ungdomskriminalitetsnævnet kan i sig selv udgøre en barriere for opfyldelsen af denne rettighed, hvis rammerne ikke tager hensyn til det enkeltes barns behov, alder og modenhed.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har i sin praksis vedrørende straffesager mod børn anset det for en krænkelse af barnets rettigheder, hvis retsmøderne ikke foregik på en måde, som reelt tillod barnet at deltage i sagen.⁹⁵ Selvom Ungdomskriminalitetsnævnet ikke direkte kan sammenlignes med en straffeproses, så er der som beskrevet ovenfor en række strafferetlige karakteristika ved Ungdomskriminalitetsnævnet og derfor også en forpligtelse til at sikre barnets grundlæggende rettigheder og retssikkerhed ved tilrettelægningen af møderne i nævnet.

I forarbejderne til ungdomskriminalitetsloven fremgår følgende om rammerne for møderne i nævnet:

"[...] rammerne for afviklingen af mødet i Ungdomskriminalitetsnævnet skal være egnede til at signalere sagens alvor over for barnet eller den unge. På den anden side bør rammerne heller ikke være så formelle, at der skabes for stor afstand mellem barnet eller den unge, nævnet og de øvrige mødedeltagere".⁹⁶

Som det fremgår, var det lovgivers intention, at tilrettelæggelsen af nævns møderne skal afspejle en afvejning mellem hensynet til inddragelse af barnet over for hensynet til betone alvorligheden af sagen over for barnet. Denne hensynsafvejning er ikke nærmere udmøntet i en bekendtgørelse, i en vejledning eller i den håndbog, der er udarbejdet til behandling af sager ved Ungdomskriminalitetsnævnet. Derfor er det op til de enkelte nævn at sikre, at møderne tilrettelægges på en måde, som sikrer opfyldelsen af barnets ret til inddragelse og effektive mulighed for deltagelse i mødet. En forskelligartet praksis kan endvidere gøre det svært for eksempelvis bistandsadvokater at forberede barnet eller den unge på mødet i nævnet.

Møderne i Ungdomskriminalitetsnævnet afvikles i lokaler ved retten i den politikreds, hvor barnet eller den unge bor.⁹⁷ Mødelokalerne er forskellige, afhængigt af hvor man er i landet. Således er der forskellige forudsætninger for at kunne skabe gode rammer for inddragelsen af barnet.

At mødet i Ungdomskriminalitetsnævnet foregår ved retten betyder desuden, at børnene, deres forældre og de andre deltagere ved deres ankomst skal vente i et fælles venteområde sammen med andre besøgende i retsbygningen. En kommunalt ansat oplever venteområdet således:

“Man har et stort venterum, hvor folk sidder og venter på at komme i fogedretten og til notar. Og der sidder man og venter i et stort rum sammen med de andre, man kunne godt forestille sig, at man har behov for at sidde lidt mere afsondret som barn”.

– Kommunalt ansat (IP1)

Formanden eller næstformanden kan undtagelsesvist beslutte, at et nævnsmøde skal foregå i et andet egnet lokale.⁹⁸ Justitsministeriets devaluering om nævnsmødet angiver sporadiske eksempler på hensyntagen til børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne, for eksempel har nogle af mødedeltagerne forladt lokalet under dialogen med barnet eller den unge, eller barnet eller den unge har været placeret i et andet lokale.⁹⁹ Disse eksempler ændrer ikke ved, at muligheden for at ændre på rammerne for nævnsmødet er snævre.

Mødelokalerne beskrives som almindelige, typisk med et stort bord i midten. De tre nævnsmedlemmer, det vil sige; dommer, kommunal repræsentant og politiansat, sidder i midten på den ene side. Barnet eller den unge placeres på den anden side i midten over for dommeren. En advokat peger på, at opsætning af borde og deltagere i mødelokalerne er med til at sætte børnene i fokus.

”Omkring de fysiske rammer, der er det et forfærdeligt setup, de fleste har, fordi de sætter sig i et langt panel, og så skal den unge sidde i en stol på den modsatte side af et kæmpe bord, og bliver sat i spotlyset. Det holder ikke, hvis det er for at hjælpe den unge, at man har lavet nævnet”. – Advokat (IP7)

Barnet er således i fokus, hvad angår den fysiske placering i rummet. Især for børn i 10-14-årsalderen og børn og unge med kognitiv eller psykisk nedsat funktionsevne, kan det opleves voldsomt.

Der er ofte mange deltagere på nævnsmødet. Ud over nævnsmedlemmerne (dommer, politiansat og kommunal repræsentant)¹⁰⁰ er barnets forældre, en sagsbehandler og en sekretær til stede på mødet i nævnet. Afhængig af den konkrete sag kan der også deltage en børnesagkyndig, advokater, ansatte fra institutioner (for eksempel skole eller anbringelsessted) eller bisiddere.

Ifølge flere af de fagpersoner, vi har talt med, skaber sammensætningen og antallet af deltagere utrygge rammer for barnet, som fører til, at nogle børn ikke deltager, eller som en advokat påpeger det, bliver ”mundlamme”:

”Jeg er med på, at de gerne vil have, at det skal være imødekommende, men det er jo svært at lave et møde med så mange voksne mennesker imødekommende for et barn. Det er ikke et trygt rum at være i og skulle tale i”. – Advokat (IP4).

”Nogle gange bliver børnene helt mundlamme på møderne, fordi der sidder så mange rundt om bordet”. – Advokat (IP1).

"Det er jo et svært forum at tale med børn i. Hvis vi som myndigheds personer skal have samtaler med børn, så er det jo uden for på en legeplads, eller vi tegner, eller vi er i gang med at lappe en cykel eller et skateboard. Vi finder på alle mulige steder, hvor det bliver naturligt for barnet eller den unge at være sammen med os, således at der kan opstå en fortrolighed. Det kan der jo ikke inde på et møde, hvor der sidder 22 mennesker omkring barnet. Så det, vi får ud af samtalen med barnet, er ikke optimalt". – Kommunal ansat (IP2).

En advokat og en kommunalt ansat foreslår, at der tænkes i mere børnevenlige rammer:

"Man kunne godt gøre det mere børnevenligt og for eksempel sætte dem i et børnelokale. I mødelokalerne er der meget koldt lys, og man sidder stift op og ned. Man kunne godt lave specielle rum, som er børneegnede i Ungdomskriminalitetsnævnet. Jeg tror ikke, der er nogen, der har tænkt over det". – Advokat (IP2)

Som flere af interviewpersonerne fremhæver, skaber alene antallet af deltagere på møderne i Ungdomskriminalitetsnævnet ikke en befordrende ramme for at høre og inddrage barnet eller den unge. Antallet af deltagere på mødet kan siges at modvirke et fortroligt og trygt rum for barnet til frit at kunne udtrykke sig.

Som fagpersonerne betoner, er de fysiske rammer, som barnet eller den unge placeres i på mødet i Ungdomskriminalitetsnævnet, ikke befordrende, hvis hensigten er at skabe rum for en effektiv inddragelse af barnet eller den unge. I modsætning til andre møder med retssystemet¹⁰¹ er de fysiske rammer, som barnet eller den unge er placeret i ved Ungdomskriminalitetsnævnet, ikke nærmere reguleret.

5.3 AFSLUTTENDE

Børn og unge har ret til at blive inddraget og deltage på mødet i Ungdomskriminalitetsnævnet, men som det fremgår ovenfor, er der risiko for, at tilrettelæggelsen af nævnsmødet og inddragelsen af barnet ikke sker med udgangspunkt i princippet om barnets bedste, når rammerne ikke tager udgangspunkt i det enkelte barns behov, evner og udvikling.

I forhold til mødepligten er hensynet til det enkelte barns alder, modenhed eller særlige behov ikke nærmere præciseret i lovtæksten, hvilket kan medføre en risiko for, at barnet tvinges til at deltage i møder, som ikke er til barnets bedste.

Når barnets eller den unges sag henvises til behandling i Ungdomskriminalitetsnævnet, kan mødepligten i kombination med rammerne for nævnsmødet indebære en stor belastning, fordi det kan være uoverskueligt for barnet eller den unge at forholde sig til, hvad der skal ske på mødet, samt mødets mange deltagere. Det gør sig særligt gældende for de yngre børn og for børn og unge med kognitive og psykiske funktionsnedsættelser.

Der er efter vores vurdering brug for at tydeliggøre den retlige forpligtelse til at tilpasse nævnsmøderne med henblik på at imødekomme det enkelte barns behov og sikre barnets ret til ligebehandling uanset handicap, og dels at udvide muligheden for at undtage børn for mødepligt, når fremmøde ikke vil være til barnets bedste, uanset om der er tale om børn med handicap, eller barnets individuelle forhold i øvrigt tilsiger det.

6 KONKLUSION OG ANBEFALINGER

6.1 KONKLUSION

Vi har i denne rapport sat fokus på børn og unge, som er mistænkt eller dømt for at have begået kriminalitet, og som derfor henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet. Rapporten omhandler de 10-14-årige og børn og unge med kognitive eller psykiske funktionsnedsættelser. Rapportens formål har været at belyse, hvilke menneskeretlige konsekvenser det kan have for de to grupper af børn og unge at blive henvist til behandling i Ungdomskriminalitetsnævnet.

Når barnet eller den unge henvises til behandling i Ungdomskriminalitetsnævnet, så kan mødepligten i kombination med rammerne for nævnsmødet indebære en stor belastning for barnet eller den unge, fordi det kan være skræmmende og uoverskueligt at forholde sig til, hvad der skal ske på mødet, og til mødets mange deltagere. Det gør sig særligt gældende for de yngre børn og for børn og unge med kognitive og psykiske funktionsnedsættelser.

Det følger af ungdomskriminalitetsloven, at barnet i sager om mistanke om personfarlig kriminalitet automatisk indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis sagen er så alvorlig, at en tilsvarende forbrydelse begået af en person over den kriminelle lavalder havde medført fængselsstraf. I disse sager giver reglerne derfor ikke mulighed for konkret at vurdere, hvad der er til barnets bedste. Det er eksempelvis ikke muligt at vurdere, om barnet behøver at blive indstillet til Ungdomskriminalitetsnævnet, fordi barnet har en lav risiko for at begå ny kriminalitet, eller fordi barnet allerede er underlagt kommunale foranstaltninger.

Det samme gør sig gældende for børn og med kognitive eller psykiske funktionsnedsættelser. For denne gruppe tager reglerne heller ikke hensyn til risikoen for at begå ny kriminalitet eller til det forløb, som barnet eller den unge allerede er underlagt, når det vurderes, om der skal ske indstilling til Ungdomskriminalitetsnævnet. Det er således ikke med de nuværende regler muligt at undtage et barn eller en ung for behandling i Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis barnets eller den unges kognitive eller psykiske funktionsnedsættelse betyder, at nævnsbehandling ikke vil være til barnets bedste.

Samlet set er det instituttets vurdering, at Ungdomskriminalitetsnævnet kan forbedres på flere områder, hvis barnets eller den unges rettigheder og retssikkerhed skal sikres.

6.2 ANBEFALINGER

På baggrund af rapportens analyser fremsætter vi fem anbefalinger.

6.2.1 Mulighed for at undtage de 10-14-årige, som er mistænkt for personfarlig kriminalitet

De 10-14-årige henvises gennem politiets screeningsenhed, som vurderer, om barnet skal indstilles til nævnet. Er der tale om personfarlig kriminalitet følger det af ungdomskriminalitetsloven, at en mistanke per automatik fører til en indstilling til Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis en tilsvarende forbrydelse begået af en person over den kriminelle lavalder havde medført fængselsstraf. Reglerne giver således ikke mulighed for at tage individuelle hensyn, og en henvisning er ikke betinget af, at barnet vurderes at være i risiko for at begå yderligere kriminalitet.

Der er i ungdomskriminalitetsloven alene en snævert afgrænset mulighed for, at Ungdomskriminalitetsnævnet kan afvise at behandle en sag, som politiet har indstillet til behandling, hvis nævnet vurderer, at sagen ikke burde have været henvist til nævnet. Det kan for eksempel ske i sager, hvor barnet eller den unge ikke opfylder betingelsen om kriminel adfærd, eller hvis den unge fylder 18 år senest en måned efter sagens behandling i nævnet.

Nævnet kan imidlertid ikke afvise sagen, fordi barnet allerede er underlagt foranstaltninger efter serviceloven, eksempelvis at barnet allerede er institutionsanbragt, og at det vil være mest hensigtsmæssigt for barnet at blive ved med at være anbragt under de samme vilkår. Nævnet kan heller ikke afvise sagen, selvom nævnet vurderer, at barnet er i lav risiko for at begå ny kriminalitet. Der er således i reglerne stort set ingen mulighed for at undlade at henvise et barn til Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis barnet er mistænkt for at have begået personfarlig kriminalitet.

Det er afgørende, at ungdomskriminalitetsloven giver mulighed for, at der kan ske undtagelse fra nævnsbehandling i alle sager med børn, hvor det ikke vil være i overensstemmelse med barnets bedste at behandle sagen i Ungdomskriminalitetsnævnet.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- At Folketinget ændrer ungdomskriminalitetsloven, så de 10-14-årige alene indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet efter en konkret vurdering.

6.2.2 Mulighed for at undtage børn og unge med kognitiv og psykisk funktionsnedsættelse

Gruppen af børn og unge med kognitive og psykiske funktionsnedsættelser omfatter både børn mellem 10 og 14 år og unge mellem 15 og 17 år. For de 10-14-årige er der i loven etableret en screeningsproces, som ikke giver mulighed for at tage hensyn til, om barnet har en kognitiv eller psykisk funktionsnedsættelse.

Ved sager om mistanke om personfarlig kriminalitet følger det af ungdomskriminalitetsloven, at de 10-14-årige automatisk indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis sagen er så alvorlig, at en tilsvarende forbrydelse begået af en person over den kriminelle lavalder havde medført fængselsstraf, uden at der tages hensyn til barnets kognitive eller psykiske funktionsnedsættelse.

For de 15-17-årige beslutter retten, om den unge skal henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet. Hvis der er tale om betinget eller ubetinget fængselsstraf for personfarlig kriminalitet, skal retten dog henvise den unge til Ungdomskriminalitetsnævnet.

Den automatiske tilgang til indstilling ved personfarlig kriminalitet betyder, at reglerne ikke giver mulighed for at tage hensyn til årsagen til den handling, som barnet eller den unge begår. Det indgår for eksempel ikke i vurderingen, om den handling, som fører til henvisning til Ungdomskriminalitetsnævnet, sker som følge af barnets eller den unges funktionsnedsættelse.

Det er afgørende, at ungdomskriminalitetsloven giver mulighed for, at der kan ske undtagelse fra nævnsbehandling i alle sager med børn og unge, hvor deres kognitive eller psykiske funktionsnedsættelse betyder, at det ikke vil være i overensstemmelse med barnets bedste at behandle sagen i Ungdomskriminalitetsnævnet.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- At Folketinget ændrer ungdomskriminalitetsloven, så børn og unge med kognitiv eller psykisk funktionsnedsættelse alene indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet efter en konkret vurdering.

6.2.3 Ret frem for pligt til fremmøde

Som det fremgår af rapporten, har børn og unge ret til at blive inddraget i processen ved Ungdomskriminalitetsnævnet. Retten til at blive hørt og inddraget er imidlertid en rettighed og ikke en pligt for barnet. Opfyldelsen af denne rettighed skal derfor også ske på en måde, som respekterer princippet om barnets bedste og dermed tager udgangspunkt i det enkelte barns behov, evner og udvikling.

Hovedreglen for møder i Ungdomskriminalitetsnævnet er, at både barnet eller den unge og forældrene skal være til stede. Ungdomskriminalitetsloven er i sin ordlyd meget klar og som udgangspunkt undtagelsesfri. Dog kan der under særlige omstændigheder undtages fra mødepligten i situationer, hvor for eksempel manglende modenhed eller psykiatriske diagnoser taler afgørende for, at barnet eller den unge ikke bør afhentes af politiet, og hvor det må anses for formålstjenligt, at nævnet træffer afgørelse samme dag.

Selvom loven åbner mulighed for at undtage børn og unge i visse situationer, deltager børn og unge dog i stort set alle nævnsmøder, og undtagelsens rækkevidde synes i praksis at være snæver og uklar.

Set fra et menneskeretligt perspektiv er det kritisabelt, at hensynet til det enkelte barns modenhed eller særlige behov ikke i højere grad er præciseret i lovteksten, fordi det medfører en risiko for, at barnet tvinges til at deltage i møder, som ikke er til barnets bedste.

Det kan have alvorlige konsekvenser for børn og unge, særligt dem med kognitive eller psykiske funktionsnedsættelser, når der ikke i praksis tages individuelle hensyn. Sammenholdt med den forskelligartede praksis, som er afdækket i

Justitsministeriets devaluering om nævnsmødet, så er der efter vores vurdering behov for at tydeliggøre pligten til at foretage en tilpasning af nævnsmøderne med henblik på at imødekomme det enkelte barns behov og sikre barnets og den unges ret til ligebehandling uanset handicap.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- At Folketinget ændrer ungdomskriminalitetsloven, så der indføres en ret frem for en pligt for de 10-14-årige og for børn og unge med kognitive eller psykiske funktionsnedsættelser til at deltage i nævnsmødet.

6.2.4 Rammer, som fremmer inddragelse

Børn og unge har ret til frit at udtrykke sig. Deri ligger blandt andet et menneskeretligt krav til de omgivelser, hvori barnet eller den unge høres.

Når børn og unge skal til møde i Ungdomskriminalitetsnævnet, foregår det i et lokale ved retten med mange fremmede voksne mødedeltagere. Den rammesætning kan for især de unge børn i 10-14-årsalderen og børn og unge med kognitiv eller psykisk nedsat funktionsevne opleves som en barriere for at deltage og blive inddraget på mødet.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- At Folketinget ændrer ungdomskriminalitetsloven, så der indføres alternative muligheder for inddragelse af barnet på nævnsmødet, eksempelvis videomøder, samtaler med barnet, som optages på forhånd, eller særskilt samtale i børnevenligt lokale med få personer til stede.

6.2.5 Udvidet klageadgang

Når et barn eller en ung modtager en afgørelse fra Ungdomskriminalitetsnævnet, er udgangspunktet i ungdomskriminalitetsloven, at afgørelsen ikke kan indbringes for Ankestyrelsen. Der er dog i loven indført klageadgang ved de af nævnets afgørelser, der er af meget indgribende karakter.

Den begrænsede klageadgang ved nævnets afgørelser adskiller sig fra klageadgangen i serviceloven, hvor udgangspunktet er, at afgørelser om særlig støtte til børn og unge kan indbringes for Ankestyrelsen.

Børn og unge, hvis sag afgøres af Ungdomskriminalitetsnævnet, står derfor retssikkerhedsmæssigt svagere end børn og unge, hvis sag afgøres af kommunen, hvor udgangspunktet i serviceloven er, at der er klageadgang.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- At Folketinget ændrer ungdomskriminalitetsloven, så adgangen til at klage over Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser udvides, så den svarer til adgangen til at klage efter serviceloven.

SLUTNOTER

- 1 Justitsministeriets Forskningskontor (2021): Nævnsmødet. En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/05/Nævnsmoedet-En-devaluering-af-Ungdomskriminalitetsnaevnet..pdf>.
- 2 Institut for Menneskerettigheder, høringsvar af 10. oktober 2018, tilgængelig på: https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/10_oktober_18/hoeringsvar_vedr._udkast_til_forslag_til_lov_om_bekaempelse_af_ungdomskriminalitet_og_aendring_af_lov_om_social_service_lov_om_voksenansvar_for_anbragte_boern_og_unge_og_lov_om_socialtilsyn.pdf
- 3 Bistandsadvokaterne beskikkes efter § 46 i ungdomskriminalitetsloven, hvor det blandt gælder, at barnet skal være fyldt 12 år, og hvor der primært er tale om sager om anbringelse.
- 4 Justitsministeriet (2018): Aftale om en reform af indsatsen mod ungdomskriminalitet – alle handlinger har konsekvenser, tilgængelig på: https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/pdf/aftaletekst_29_juni_2018.pdf.
- 5 Berlingske, "Indsatsen skal skærpes for helt unge kriminelle", kronik af Lars Løkke Rasmussen (V), Kristian Thulesen Dahl (DF), Anders Samuelsen (LA) og Søren Pape Poulsen (K), 13. september 2014, tilgængelig på: <https://www.berlingske.dk/kronikker/indsatsen-skal-skaerpes-for-helt-unge-kriminelle>.
- 6 Justitsministeriet (2018): Aftale om en reform af indsatsen mod ungdomskriminalitet – alle handlinger har konsekvenser, tilgængelig på: https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/pdf/aftaletekst_29_juni_2018.pdf.
- 7 Politisk aftale af 29. juni 2018, tilgængelig på: <https://www.regeringen.dk/media/5475/aftaletekst-29-juni-2018.pdf>.
- 8 Justitsministeriet, pressemeddelelse, "Hård kerne af unge kriminelle er socialt belastede og debuterer tidligt", 25. oktober 2017, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/pressemeddelelse/haard-kerne-af-unge-kriminelle-er-socialt-belastede-og-debuterer-tidligt/>.
- 9 Ungdomskriminalitetslovens § 1, stk. 1, tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2018/1705>.
- 10 Ungdomskriminalitetslovens § 2 stk. 1, nr. 1 og nr. 2.
- 11 Ungdomskriminalitetslovens § 2 stk. 2, nr. 1 og nr. 2.
- 12 Ungdomskriminalitetslovens § 11.
- 13 Ungdomskriminalitetslovens § 10.
- 14 Ungdomskriminalitetslovens § 31.
- 15 Justitsministeriet & Børne- og Socialministeriet: Ud af kriminalitet og tilbage i trivsel – Håndbog til behandling af sager omfattet af lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, tilgængelig på: <https://www.ungdomskriminalitetsnaevnet.dk/wp-content/uploads/2019/02/ud-af-kriminalitet-og-tilbage-i-trivsel-haandbog-til-behandling-af-sager-omfattet-af-lov-om-bekaempelse-af-ungdomskriminalitet.pdf>.
- 16 Forslag til Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet (L84), afsnit 2.1.2.6.4.1, Lokaler og mødepligt, tilgængelig på: https://www.ft.dk/ripdf/samling/20181/lovforslag/l84/20181_l84_som_fremsat.pdf.

- 17 Ungdomskriminalitetslovens § 12.
- 18 Ungdomskriminalitetslovens § 13.
- 19 Ungdomskriminalitetslovens § 33 og §§ 12-14 modsætningsvist.
- 20 Justitsministeriet & Børne- og Socialministeriet: Ud af kriminalitet og tilbage i trivsel – Håndbog til behandling af sager omfattet af lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, side 31, tilgængelig på: <https://www.ungdomskriminalitetsnaevnet.dk/wp-content/uploads/2019/02/ud-af-kriminalitet-og-tilbage-i-trivsel-haandbog-til-behandling-af-sager-omfattet-af-lov-om-bekaempelse-af-ungdomskriminalitet.pdf>.
- 21 Justitsministeriet & Børne- og Socialministeriet: Ud af kriminalitet og tilbage i trivsel – Håndbog til behandling af sager omfattet af lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, side 32-33.
- 22 Ungdomskriminalitetslovens § 13, stk. 1, nr. 1-9.
- 23 Ungdomskriminalitetslovens § 14 stk. 1-5.
- 24 Ungdomskriminalitetslovens § 13, stk. 3 og 4, samt § 14, stk. 2-4.
- 25 Servicelovens § 52 og § 57 b, stk. 3, nr. 2.
- 26 Ungdomskriminalitetslovens § 14 stk. 5.
- 27 Opgørelse fra Årsberetning 2019 og Årsberetning 2020 fra Ungdomskriminalitetsnævnet, tilgængelig på: <https://www.ungdomskriminalitetsnaevnet.dk/aarsberetning/index.html>.
- 28 Bekendtgørelse nr. 33 af 11. januar 2019 om ungekriminalforsorgens tilsyn med barnets eller den unges efterlevelse af Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse, tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2019/33>.
- 29 Servicelovens §§ 70 og 148.
- 30 Justitsministeriet (2018): Aftale om en reform af indsatsen mod ungdomskriminalitet – alle handlinger har konsekvenser, tilgængelig på: https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/pdf/aftaletekst_29_juni_2018.pdf.
- 31 Justitsministeriets Forskningskontor (2021): Screening og henvisning, En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/12/Devaluering-om-screening-og-henvisning.pdf>.
- 32 Justitsministeriets Forskningskontor (2021): Ungefaglige undersøgelser og indstillinger, En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/12/Devaluering-om-ungefaglige-undersogelser-og-indstillinger.pdf>.
- 33 Justitsministeriets Forskningskontor (2021): Nævnsmødet, En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/05/Naevnsmoedet-En-devaluering-af-Ungdomskriminalitetsnaevnet..pdf>.
- 34 Justitsministeriets Forskningskontor (2021): Screening og henvisning, En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/12/Devaluering-om-screening-og-henvisning.pdf>.
- 35 Justitsministeriets Forskningskontor (2021): Ungefaglige undersøgelser og indstillinger, En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/12/Devaluering-om-ungefaglige-undersogelser-og-indstillinger.pdf>.

- 36 Justitsministeriets Forskningskontor (2021): Nævnsmødet, En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/05/Naevnsmoedet-En-devaluering-af-Ungdomskriminalitetsnaevnet..pdf>.
- 37 Forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forskellige andre love. (Effektivisering af straffesagskæden og nævnsprocessen m.v. i Ungdomskriminalitetsnævnet, øget adgang til videregivelse og optagelse af fotos, forbedring af politiets muligheder for efterforskning m.v.). Se forslaget § 6, nr. 19, tilgængelig på: https://www.ft.dk/samling/2021/lovforslag/L182/som_fremsat.htm.
- 38 Aarhus Kommune (2020): Aarhus Kommunes faglige erfaringer fra arbejdet i og omkring Ungdomskriminalitetsnævnet i 2019. Tilgængelig på: https://sekretariatmidtjylland.viborg.dk/media/gx5a4had/dassos_udleveret-notat-aarhus-kommunes-erfaringer-med-ukn-i-2019.pdf.
- 39 Københavns Kommune (2020): Notat. Erfaringsopsamling vedr. Ungdomskriminalitetsnævn i København 2019.
- 40 Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, Engel mod Holland, dom af 8. juni 1976, sagsnummer 5100/71 m.fl., præmis 82.
- 41 Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, Campbell og Fell mod Storbritannien, dom af 28. juni 1984, sagsnummer 7819/77 m.fl., præmis 68-73.
- 42 Se f.eks. FN's Konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder, artikel 19, tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/eli/ltc/1993/90>.
- 43 Se f.eks. Børnekonventionens artikel 5 og 18.
- 44 Se f.eks. Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, nr. 46, tilgængelig på: <https://rm.coe.int/16807000f1>.
- 45 Børnekomitéens general kommentar nr. 12, CRC/C/GC/12, para. 22, tilgængelig på: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f12&Lang=en.
- 46 Børnekomitéens generelle kommentar nr. 12, CRC/C/GC/12, para. 23, tilgængelig på: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f12&Lang=en.
- 47 Børnekomitéens generelle kommentar nr. 12, CRC/C/GC/12, para. 24, tilgængelig på: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f12&Lang=en.
- 48 Se blandt andet Børnekomitéens generelle kommentar nr. 12, CRC/C/GC/12, para. 34, tilgængelig på: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f12&Lang=en; og FN's standardminimumsregler for retspleje for mindreårige ("Beijing-reglerne"), para. 14 (2).
- 49 Børnekonventionens artikel 3.
- 50 Ungdomskriminalitetslovens § 1
- 51 Bemærkninger til § 1, 2. pkt., side 56.
- 52 Se f.eks. FN-konvention af 13. december 2006 om rettigheder for personer med handicap, artikel 5 og 3, litra b, tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/eli/ltc/2017/20> og FN's konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder.
- 53 FN-konvention af 13. december 2006 om rettigheder for personer med handicap, artikel 2. Se også EMD, Çam mod Tyrkiet af 23. februar 2016, sagsnummer 51500/08, §§ 64-69.

- 54 FN-konvention af 13. december 2006 om rettigheder for personer med handicap, artikel 2, jf. artikel 5.
- 55 Justitsministeriet (2018): Aftale om en reform af indsatsen mod ungdomskriminalitet – alle handlinger har konsekvenser, tilgængelig på: https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/pdf/aftaletekst_29._juni_2018.pdf.
- 56 Ungdomskriminalitetslovens § 1.
- 57 Ungdomskriminalitetslovens § 2.
- 58 Ungdomskriminalitetslovens § 3.
- 59 Servicelovens § 57 c.
- 60 Ungdomskriminalitetslovens § 14, stk. 5.
- 61 Ungdomskriminalitetslovens § 38, stk. 4.
- 62 Bekendtgørelse nr. 34 af 11. januar 2019 om ungekriminalforsorgens reaktioner ved overtrædelse af Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse, tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/34>.
- 63 Servicelovens § 1.
- 64 Borgerrådgiveren i Københavns Kommune (2017): Kvaliteten af sagsbehandlingen og myndighedsudøvelsen i Borgercenter Børn og Unge, tilgængelig på: https://www.kk.dk/sites/default/files/2021-09/sagsbehandlingen_og_myndighedsudoevelsen_i_borgercenter_boern_og_unge.pdf.
- 65 Ungdomskriminalitetslovens § 47, stk. 1, og § 51, stk. 1.
- 66 De specielle bemærkninger til § 51 i ungdomskriminalitetsloven.
- 67 Bøsing (2016): Forvaltningsret, side 359.
- 68 Ungdomskriminalitetslovens § 55, stk. 1.
- 69 Ungdomskriminalitetslovens § 55, stk. 2.
- 70 De specielle bemærkninger til § 55 i ungdomskriminalitetsloven (servicelovens § 167 (og muligvis også § 165 og § 168)).
- 71 De specielle bemærkninger til § 55 i ungdomskriminalitetsloven.
- 72 Ungdomskriminalitetslovens § 11, jf. § 2, stk. 2.
- 73 Servicelovens § 57 c, stk. 1.
- 74 Servicelovens § 57 c, stk. 2.
- 75 Ungdomskriminalitetslovens § 42.
- 76 Ungdomskriminalitetsnævnets årsberetning 2020, side 7-9.
- 77 Justitsministeriets Forskningskontor (2021): Screening og henvisning, En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet, side 66, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/12/Devaluering-om-screening-og-henvisning.pdf>.
- 78 Justitsministeriets Forskningskontor (2021): Screening og henvisning, En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet, side 67, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/12/Devaluering-om-screening-og-henvisning.pdf>.
- 79 Ungdomskriminalitetslovens § 10, jf. § 2, stk. 1; og dom fra Østre Landsret af 26. november 2019 (UfR 2020.460 Ø).
- 80 Justitsministeriets Forskningskontor (2021): Screening og henvisning, En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/12/Devaluering-om-screening-og-henvisning.pdf>.
- 81 Justitsministeriets Forskningskontor (2021): Nævnsmødet, En devaluering

- af Ungdomskriminalitetsnævnet, side 24, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/05/Naevnsmoedet-En-devaluering-af-Ungdomskriminalitetsnaevnet..pdf>.
- 82 Jf. f.eks. Mortensen, N. P., Andreasen, A. G. & Tegtmejer, T. (2020): Uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med funktionsnedsættelser. København: VIVE; Larsen, M. R. & Larsen, M. (2017): Handicap, beskæftigelse og uddannelse i 2016. København: VIVE.
- 83 Jf. f.eks. Larsen, M., Jakobsen, V. & Mikkelsen, C. H. (2021): Handicap og beskæftigelse 2020. København: VIVE.
- 84 Jf. f.eks. Nelausen, M. K. et al. (2022): Trivsel og hverdagsliv blandt børn og unge med ADHD og ADD. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet; Amilon, A. Østergaard, S. V. & Olsen, R. F. (2021): Mennesker med handicap, Hverdagsliv og levevilkår 2020. København: VIVE; Christensen, A. I. et al. (2017): Mental sundhed blandt unge. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet; Bendtsen, P., Mikkelsen, S. S. & Tolstrup, J. S. (2015): Ungdomsprofilen 2014. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.
- 85 Se f.eks. Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, nr. 46, side 28, tilgængelig på: <https://rm.coe.int/16807000f1>.
- 86 Ungdomskriminalitetslovens § 37.
- 87 Almindelige bemærkninger, afsnit 2.1.2.6.3.1. Indkaldelse til nævnsmøde, side 30, tilgængelig på: https://www.ft.dk/ripdf/samling/20181/lovforslag/l84/20181_l84_som_fremsat.pdf.
- 88 Specielle bemærkninger til § 37, side 100, tilgængelig på: https://www.ft.dk/ripdf/samling/20181/lovforslag/l84/20181_l84_som_fremsat.pdf.
- 89 Ungdomskriminalitetslovens § 38, stk. 2 og 3.
- 90 Justitsministeriets Forskningskontor (2021): Nævnsmødet, En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet, side 3, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/05/Naevnsmoedet-En-devaluering-af-Ungdomskriminalitetsnaevnet..pdf>.
- 91 Justitsministeriets Forskningskontor (2021): Screening og Henvisning, En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet, side 67-68, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/12/Devaluering-om-screening-og-henvisning.pdf>.
- 92 Justitsministeriets Forskningskontor (2021): Nævnsmødet, En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet, side 56, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/05/Naevnsmoedet-En-devaluering-af-Ungdomskriminalitetsnaevnet..pdf>.
- 93 (Effektivisering af straffesagskæden og nævnprocessen m.v. i Ungdomskriminalitetsnævnet, øget adgang til videregivelse og optagelse af fotos, forbedring af politiets muligheder for efterforskning m.v.). Se forslagets § 6, nr. 19, tilgængelig på: https://www.ft.dk/samling/20211/lovforslag/L182/som_fremsat.htm Forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forskellige andre love.
- 94 Justitsministeriets Forskningskontor (2021): Nævnsmødet, En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet, side 2, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/05/Naevnsmoedet-En-devaluering-af-Ungdomskriminalitetsnaevnet..pdf>

- 95 Se f.eks. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 15. juni 2004, S C mod Storbritannien, app.no. 60958/00, præmis 30, T mod UK, præmis 86, og V mod UK, præmis 85-86 samt fodnote 1334 Kjølbro.
- 96 Se afsnit 2.1.2.6.4.1, Lokaler og mødepligt, jf. https://www.ft.dk/ripdf/samling/20181/lovforslag/l84/20181_l84_som_fremsat.pdf.
- 97 Ungdomskriminalitetslovens § 26, stk. 1.
- 98 Jf. bekendtgørelse om forretningsorden for Ungdomskriminalitetsnævnet § 25, stk. 3, tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/32>.
- 99 Justitsministeriets Forskningskontor (2021): Nævnsmødet, En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet, side 56, tilgængelig på: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/05/Naevnsmoedet-En-devaluering-af-Ungdomskriminalitetsnaevnet..pdf>.
- 100 Ungdomskriminalitetslovens § 5.
- 101 Se f.eks. bemærkningerne til § 1, nr. 1 (forslag til retsplejelovens § 56 a), hvor af det fremgår, "at dommere i konkrete tilfælde blandt andet kan undlade at bære kappe, når hovedforhandlingen eller dele heraf foregår et andet sted end i et retslokale, eller når børn skal afgive forklaring i retten", tilgængelig på: https://www.ft.dk/samling/20081/lovforslag/l98/20081_l98_som_fremsat.htm; eller retsplejelovens § 183, stk. 3, pkt. 1, hvorefter retten bestemmer, hvordan og ved hvem afhøring af børn under 15 år skal ske.

